

Resource

APRIL 2022 JAARGANG 16

Journalistiek platform over Wageningen University & Research

Plannen voor
basisbeurs bekend

Werkt woest
aantrekkelijke
stikstofregeling?

Hausse aan
telefonische
oplichting

Minder animo
BSc open dagen

Poetsbeurt Atlas
Waarom nodig?

Promoveren
Als de eindstreep
te ver is | p.12

Inhoud

NR 15 JAARGANG 16

18

10 miljoen voor
meer gewasvariatie,
minder pesticide

24

Wat maakt een
wetenschapper
tot een expert?

26

Wetenschap
is ook voelen

8 Hoe gezond is
decafé?

11 Columnist
Guido stelt zich
verkiesbaar

15 OngeWOON: de
Boomhut

20 De terugkeer van
de steur

28 Sleutelfiguur:
Lidwien Graafland

Kijk voor meer verhalen
en nieuws op onze website
via deze QR-code:

VOORWOORD

Het zwarte gat

Tijdens mijn PhD nam ik deel aan speciale weekenden van mijn *graduate school* PE&RC, voor eerstejaars-, midterm- en laatstejaars-promovendi. Vooral in het midtermweekend vond ik het delen van frustraties met lotgenoten troostend en bevrijdend. Iedereen worstelde regelmatig, maar samen konden we het relativiseren en plannen maken om door te gaan. Een PhD-contract is standaard vier jaar, maar de meeste promovendi verdedigen pas na meer dan vijf jaar. Onbetaald ronden ze het in eigen tijd af vanuit een WW-uitkering, op spaargeld, of in de avonduren naast een nieuwe baan. De laatste loodjes.

Een op de vijf doctors-in-spe stopt, vertelde de coördinator tijdens het eerste weekend. Waarom? *Resource* vond drie mensen die met ons wilden praten; twee zijn gestopt, één heeft nog de intentie de eindstreep te halen (pag. 12). Dat ze hun verhaal wilden delen is dapper, hun openhartigheid leerzaam. Maar wat gebeurt er na het stoppen? Het is een zwart gat. Wie stopt, verdwijnt van de radar, buiten het WUR-netwerk. Loopbaanmonitors genoeg voor WUR-alumni om te zien wat er mogelijk is na je PhD, maar wat als je die PhD nooit hebt afgemaakt? Daar zou ik wel eens een loopbaanmonitor van willen zien. Het zou het taboe rondom stoppen kunnen doorbreken en de druk op menig promovendus kunnen verlichten.

Stijn Schreven

Wetenschapsredacteur

WASSTRAAT

En weer spuit een schoonmaakploeg de gevel van Atlas schoon; voor de vijfde keer sinds het gebouw in 2006 werd opgeleverd. Algen en ander vuil nestelen zich op de uitwendige betonnen draagconstructie van het markante gebouw. De klus neemt vier weken in beslag. In die tijd wordt 5500 m² beton en 4400 m² aluminium gereinigd met warm water. Per keer kost dat 40.000 euro. Volgens deskundigen van het Facilitair Bedrijf is poetsen de enige duurzame optie. RK

Foto Roelof Kleis

Bonus voor snelle stikstofbeslissers

Een 'woest aantrekkelijke regeling' had minister Van der Wal beloofd aan boeren die bereid zijn hun stikstofuitstoot – en daarmee hun bedrijf – te beëindigen. Vrijdag stuurde ze een hoofdblijvenbrief naar de Tweede Kamer. Edo Gies, senior onderzoeker Dynamiek Ruimtegebruik, reageert.

Snelle beslissers belonen met een hogere vergoeding, zo'n 30 procent boven de marktwaarde. Goed idee?

'De voorgaande regelingen waren qua animo geen doorslaand succes te noemen. Of dit wél werkt, durf ik niet te zeggen. Uiteindelijk maakt iedere ondernemer een individuele afweging; wat zijn mijn toekomstplannen, heb ik een opvolger, hoe ziet de markt eruit?'

Pusht het kabinet niet te hard met zo'n 'snelle-beslissersbonus'?

'De regeling is vooralsnog vrijwillig; boeren hoeven er niet aan mee te doen. Maar dat kan omslaan; het kabinet kan alsnog grijpen naar gedwongen bedrijfssluitingen. Verder is op ver-

Foto: Tatsiana Hendzel / Shutterstock.com

'Of dit wél werkt, durf ik niet te zeggen'

niet. Ik kan me voorstellen dat boeren in die situatie stevige druk ervaren om zich nu te laten uitkopen, ook als ze eigenlijk nog wel een paar jaar hadden willen doorgaan.'

schillende plekken in Nederland al amper ontwikkelingsruimte meer en die komt er in de toekomst ook

Biedt de regeling soelaas voor de stikstofcrisis?

'Dat hangt af van waar de stoppende bedrijven zich bevinden: wel of niet vlakbij stikstofgevoelige natuurgebieden. Het lijkt reëel om voorrang te geven aan het stilleggen van bedrijven waar stikstofdepositie tot de grootste problemen leidt. De minister vraagt nu eerst de provincies een plan te maken. Echt houvast is er dus nog steeds niet.' ME

Plannen voor basisbeurs bekend

Een basisbeurs van 255 euro per maand voor studenten op kamers en 91 euro voor thuiswonende studenten. Dat zijn de plannen van minister Dijkgraaf.

De Tweede Kamer kan nog meepraten over Dijkgraafs plannen, zo lang het nieuwe studiefinancieringsstelsel niet méér gaat kosten dan de gereserveerde 1 miljard euro per jaar en het per september 2023 ingaat.

Voordat de basisbeurs werd afgeschaft kregen uit- en thuiswonende studenten nog respectievelijk 312 en 112 euro. De voorgestelde basisbeurs van Dijkgraaf is dus lager dan voor de afschaffing in 2015. Wel is de aanvullende beurs voor studenten uit gezinnen met een laag inkomen hoger. Dat was voor afschaffing van de basisbeurs maximaal 299 euro, maar blijft straks net zo hoog als nu in het leenstelsel: maximaal 419 euro per maand, afhankelijk van het inkomen van de ouders.

De basisbeurs wordt ook voor studenten die al begonnen zijn aan een studie beschikbaar, mits ze nog in hun nomina-

le studieduur zitten.

'Met 91 euro kunnen thuiswonende studenten niet eens hun collegegeld betalen'

Lisanne de Roos, voorzitter van het Interstedelijk Studenten Overleg, reageert teleurgesteld op de

plannen. 'Met 91 euro kunnen studenten die thuis wonen nog niet eens hun collegegeld betalen en met een uitwonende beurs van 255 euro blijft er na de studielasten slechts 44 euro per maand over voor boodschappen of huur.' Volgens haar gaan studenten 'er zeker financieel op vooruit', maar lost de voorgestelde basisbeurs hun problemen niet op. HOP

12

Precies twaalf stemmen kwam studentenpartij Connect Wageningen tekort om een restzetel in de wacht te slepen. De partij vroeg en kreeg een hertelling van alle stemmen. Die telling kostte de Wageningse schatkist 31.000 euro. En leverde Connect geen stem meer of minder op. En dus ook geen restzetel. Democratie mag wat kosten. RK

Minder animo BSc open dagen

Met circa 1200 studiekeizers was de animo voor de *on campus* open dagen over de bachelorstudies geringer dan vóór corona. 'De onduidelijkheid over de studiefinanciering speelt studiekeizers parten bij het maken van een studiekeuze', aldus studentrecruiter Renske van Dijk. 'Ook zijn veel eindexamenleerlingen nog bezig om corona-achterstanden in te halen. Dit is gewoon best een rare tijd om een studie te kiezen.' Het aantal vooraanmeldingen van Nederlandse bachelorstudenten ligt nu 8 procent lager dan vorig jaar (in absolute getallen: 60). April is echter altijd een maand met veel dynamiek qua vooraanmeldingen. Van Dijk: '1 mei is traditioneel dé peildatum. Dan weten we meer.' ME

GOUDVISSEN

DE STEUR IS WEER DAAR
DIE WORDT HEEL OUD
EN MAAKT ZWART GOUD
HOLLANDS KAVIAAR

HERSCHO DUDS

Hausse aan telefonische oplichting

Spoofing treft vooral internationals, ook in Wageningen.

'Hang op, het is oplichting.' Die waarschuwing plaatste plantenziektkundige Lorena Herrera vorige week in Wageningen Student Plaza op Facebook, nadat zij en een aantal van haar vrienden rare telefoontjes kregen. De telefoontjes hebben een vast patroon. Het telefoonscherm toont een doodnormaal 06- of 070-nummer. Zodra je opneemt, hoor je een Engelstalige *voice message* van bijvoorbeeld 'the Dutch Supreme Court' of 'the Dutch police'. Die meldt dat jouw telefoon- of BSN-nummer in verband wordt gebracht met criminele praktijken. Toets je daarna zoals gevraagd de 1 in om iemand van het 'Dutch Ministry of Justice' te spreken, krijg je iemand aan de lijn die Engels spreekt met een

sterk Indiaas accent. Die probeert je te overreden om geld over te boeken.

Geraffineerd

De van oorsprong Colombiaanse Herrera kent de Nederlandse overheidsinstanties goed genoeg om nattigheid te voelen. Maar als je pas kort in Nederland bent, kun je zomaar niet herkennen dat je te

Wie de Nederlandse overheidsinstanties beter kent, voelt eerder nattigheid

Harde cijfers zijn er niet, maar de politie beaamt dat momenteel relatief veel internationale studenten en expats slachtoffer zijn. En vaak voor veel geld: volgens de nationale Fraudehelpdesk raken slachtoffers gemiddeld 8.500 euro kwijt.

maken hebt met een geraffineerde vorm van oplichting, *spoofing*.

Bij de TU Delft zijn al meerdere internationale studenten de dupe geworden. Onder WUR-studenten of -medewerkers was tot nu toe minstens één *close call*, gelukkig verhinderd door een alerte bank. Opgeteld bij de ervaringen van Herrera en haar vrienden, wijst het erop dat het ook hier opletten geblazen is. ME

Scan de QR-code voor tips

Wageningen beste studentenkamerstad

De Landelijke Studentenvakbond (LSVb) heeft Wageningen uitgeroepen tot beste studentenkamerstad van 2021.

Volgens de LSVb heeft Wageningen 'een van de gezondste woningmarkten voor studenten'. Wageningen blinkt volgens het juryrapport uit in de 'woongarantie' dat alle eerstejaarsstudenten uiterlijk voor 1 mei woonruimte kunnen vinden. Ook zijn kamers in Wageningen (gemiddeld 345 euro) na Enschede (335 euro) het goedkoopst. In Amsterdam is de gemiddelde kamerprijs 520 euro.

De LSVb maakte een ranglijst van de studentensteden in Nederland en keek daarbij breder dan alleen naar de woningnood en huurprijzen. Er werden ook punten gegeven voor overleg tussen gemeente, universiteit en woningaanbieders, het gemeentebestuur en informatievoorziening.

LSVb-voorzitter Ama Boahene zegt dat Wageningen het kamerprobleem serieus neemt. 'De universiteit bemoeit zich er bijvoorbeeld mee, dat gebeurt niet overal. Ook zijn er tijdelijke woningen geplaatst voor internationale studenten die in veel andere gemeenten worden opgevangen op campings.'

Goede locaties

Idealis is met 60 procent marktaandeel de grootste speler op de Wageningse studentenkamermarkt. Directeur Bart van As: 'De gemeente stelt goede locaties voor studentenhuisvesting beschikbaar. Door specifiek te bouwen voor studenten zorgen we er ook voor dat studenten geen alternatieven gaan zoeken op de Wageningse woningmarkt.' De prijs betekent niet dat er geen problemen zijn op de Wageningse studentenkamermarkt. Zo was het dit jaar moeilijker voor uitwisselingsstudenten om aan een onderhuurkamer te komen, omdat Nederlandse studenten die in 2020 vanwege corona langer bij hun ouders bleven wonen, opeens ook gingen reageren op kamers in onderhuur. LZ

Studenten maken landbouwlesmodule

Douwe de Jong (26, masterstudent Biosystems Engineering) en Mustafa Agbaria (22, U Delft-student Electrical Engineering) helpen lessen ontwikkelen over landbouwinnovaties. 'Waar komt ons voedsel eigenlijk vandaan en welke technologische innovaties zijn er om voedsel op een duurzame manier te produceren? Met onder meer die vragen willen we middelbare scholieren aan de slag laten gaan', vertelt De Jong. Agbaria en hij kwamen op dit idee toen ze in januari begonnen als Aanjagers van Technologie: een werkgroep met 4TU-studenten (van de vier technische universiteiten). De Aanjagers van vorig jaar onderzochten waarom de landbouwsector niet versneld kan verduurzamen. Een van de problemen bleek het gebrek aan kennis over voedselvoorziening bij consumenten, vertelt De Jong. 'Als je die wilt vergroten, kun je beginnen in het

onderwijs.' Het opzetten van een volledig nieuw vak is als fulltime student en parttime aanjager 'niet te doen', dus keken De Jong en Agbaria of ze aansluiting konden vinden bij het vak Natuur Leven Technologie (nlt), een profielkeuzevak voor havo- en vwo-scholieren. Edgar de Wit is als coördinator lesmateriaal bij Wageningen Pre-University verantwoordelijk voor de nlt-lesmodule Toekomst van de Landbouw. 'Het profielkeuzevak wordt door 215 scholen aangeboden. Er is al een testversie van de module van Douwe en Mustafa gegeven op een school. Daar is feedback op gekomen.' Naast het verwerken van die feedback op het lesmateriaal willen De Jong en Agbaria onder meer gastlessen en excursies naar innovatieve bedrijven uit de agribusiness organiseren: 'Bijvoorbeeld naar plekken waar ze met drones en sensoren precisielandbouw bedrijven.' LZ

Fietsenmakers gezocht

Elke dinsdagavond helpt een groep WUR-studenten vrijwillig de fietsen van medestudenten opknappen in de kelder van Forum. Deze club, de Student Bike Workshop Wageningen (SBWW), vierde onlangs het tienjarige bestaan. Maar nu de actiefste vrijwilligers op het punt staan af te studeren, is SBWW als de wiedeweerga op zoek naar opvolgers. Wel interesse maar geen ervaring met fietsen opknappen? Geen probleem: de oude garde biedt een training aan. LZ

Lees verder op www.resource-online.nl

Vleesarme vergezichten

In de week dat minister Staghoutwer aan-kondigde de effecten van een vleestaks te onderzoeken, organiseerde WUR mede een debatavond over 'de toekomst van ons vlees'.

Vlees eten is eigenlijk een raar concept, bepleitte 'ecomodernist' Hidde Boersma. Hij nam de aanwezigen mee in een gedachtenexperiment waarbij hij een vleesloze maatschappij voorspiegelde als de norm. 'Zou er in zo'n vegan maatschappij iemand zijn die het best een goed idee vindt dat de mensheid miljarden dieren in hokken stopt, hun lichaamsdelen afknijpt of afzaagt, ruim een kwart van de planeet kapt om ze van eten te voorzien – en ze na een tijdje een pin door hun kop te rammen om ze op te eten?', vroeg hij zich hardop af. Boersma bepleitte een totaal vleesloze toekomst, waarbij de wereld via precisiefermentatie wordt gevoed

'Als mens moet ik nog even wennen. Maar als econoom zeg ik: gáán met die banaan'

met niet-dierlijke eiwitbronnen: compact te produceren kweekvlees en kweekzuivel, perfect van smaak en substantie dankzij via CRISPR-Cas

geperfectioneerde fermentatie-bacteriën. WUR-landbouweconoom Petra Berkhout zag er een 'mooi doelmatig en doeltreffend alternatief' in. 'Als mens moet ik eerlijk gezegd nog even wennen. Maar als econoom zeg ik: gáán met die banaan', reageerde ze.

De helft

Volgens Imke de Boer, hoogleraar Dieren & Duurzame Voedselsystemen, hoeft het vlees niet eens helemaal van het menu af als het Nederlandse voedselsysteem alleen nog serveert wat de aarde schaft. 'Als we dieren alleen nog voeden met reststromen en het voor mensen onverteerbare gras, dan moeten we terug naar ongeveer de helft van onze huidige vleesconsumptie. En dat is in lijn met het advies van het Voedingscentrum', vertelde ze. De registratie van de avond, met ook inspirerende inbreng van praktijkmensen, is terug te kijken via het YouTube-kanaal van debatcentrum De Rode Hoed. ME

Foto Shutterstock

Hoeveelheid plastic in je lijf valt mee

Een volwassene krijgt dagelijks gemiddeld 880 deeltjes microplastic binnen, blijkt uit modelstudie.

Bij iets simpels als het openen van een plastic flesje komen al microplastics vrij: plastic deeltjes tussen 1 en 5.000 micrometer groot. We krijgen ze bin-

nen via eten en drinken, maar ook via de lucht. De gevolgen voor de gezondheid zijn nog onduidelijk.

Je poept meer dan de helft van de microplastics uit

Nur Hazimah Mohamed Nor, onderzoeker bij Aquatische Ecologie en Waterbeheer, zocht uit hoeveel we er precies van binnenkrijgen en ophopen.

Per week zou een mens gemiddeld een bankpas (5 gram) aan plastic binnenkrijgen. Dat was de conclusie van een onderzoek van University of Newcastle in opdracht van WWF Singapore in 2019. Slikken we echt zoveel plastic? Mohamed Nor bouwde een model om te berekenen hoeveel microplastics je binnenkrijgt via inademing en acht etenswaren waarvan de concentratie microplastics bekend is (vis, schelpdier, schaaldier, kraanwater, fleswater,

zout, bier en melk).

Volgens haar model krijgt een volwassene dagelijks gemiddeld 880 plasticdeeltjes binnen, een kind tot achttien jaar 510 deeltjes. Zowel kind als volwassene poepen ongeveer een gelijke hoeveelheid microplastics uit, namelijk 480 of 490 deeltjes per dag. Dat een kind net zoveel verliest als een volwassene mens kan komen door de snellere stofwisseling.

Zandkorrel

Het model rekende ook uit hoeveel microplastics iemand tot het zeventigste levensjaar ophoopt in het lichaam: iets meer dan vijftigduizend deeltjes. Dat klinkt als veel, maar is slechts 0,04 microgram, een fractie van een zandkorrel. De bankpas per week kun je dus met een korreltje zout nemen. Een belangrijke kanttekening: de etenswaren in Mohamed Nors model beslaan slechts een vijfde van de hoeveelheid voedsel die je dagelijks eet. Van veel producten, zoals graan, rijst, groenten, fruit, vlees en bewerkte voedingsmiddelen is nog onbekend hoeveel microplastics erin zitten. ss

Weer Wat Wijzer

Hoe gezond is decafé?

'Koffie is niet ongezond,' vertelt Vincenzo Fogliano, hoogleraar Food Quality and Design, 'mits met mate gedronken.' Een paar kopjes per dag verlaagt zelfs het risico op diabetes, hartziekten en beroertes. Het gezondst is filterkoffie; het filter houdt namelijk een deel van de cafestol en kahweol tegen, stoffen die het LDL (slechte) cholesterol verhogen. In cafetière-koffie zitten de meeste cholesterolverhogende stoffen. Daarnaast bevat koffie cafeïne. Vanwege het stimulerende effect voor veel mensen een reden om het te drinken. Maar niet handig als je wilt slapen of erg gevoelig bent voor cafeïne. Dan is er decafé. Helemaal vrij van cafeïne is dat trouwens niet: in een kopje decafé zit nog zo'n 3 milligram cafeïne, tegenover 60 tot 90 milligram in een gewoon kopje koffie. Decafé zou ongezond zijn voor mens en klimaat vanwege het chemische proces dat nodig is om de cafeïne uit de groene, ongebrande koffiebonen te halen. 'Vroeger werd hier dichloormethaan voor gebruikt,' zegt Fogliano. 'Dat is een giftige stof die na het proces verdamppt. Tegenwoordig wordt gebruik gemaakt van CO₂. Onder hoge druk wordt dat gas een vloeistof waarin de cafeïne oplost en vervolgens verdamppt. Het is een schoon proces zonder gifstoffen.' Het proces kost wel veel energie en dat is dan weer niet goed voor het klimaat. Europa telt volgens Fogliano slechts enkele fabrieken die op grote schaal met deze CO₂-methode werken. 'Vanwege de enorme schaal worden koffiebonen in bulk gebruikt. En dat zijn

niet de beste bonen. Koffiebranders gebruiken meestal de beste bonen voor reguliere koffie en de overige bonen voor decafé. Mede omdat het proces van decafeïneren bepaalde ongewenste bijsmaken weghaalt.' Mensen vinden decafé soms minder lekker. Fogliano begrijpt dat. 'Maar de matige kwaliteit van cafeïnevrije koffie heeft niets te maken met het proces van decafeïneren, maar met de kwaliteit van de bonen. Het decafeïneren verbetert de smaak juist nog wat. Maar van lage kwaliteit bonen kun je nooit goeie koffie maken.' De cafeïne uit de bonen halen, biedt nog een voordeel: in koffie kunnen gemakkelijk schimmels groeien die gifstoffen maken. 'Als dat gebeurt, moet je de koffie weggooien. Er zijn fabrikanten die een andere oplossing kiezen: ze maken er decafé van. Met de CO₂ was je niet alleen de cafeïne weg, maar ook het gif van de schimmels.' TL

'Van lage kwaliteit bonen kun je nooit goeie koffie maken'

Vincenzo Fogliano, hoogleraar Food Quality and Design

We worden dagelijks overspoeld met soms tegenstrijdige informatie. Hoe zit het nu precies? In deze rubriek geeft een wetenschapper antwoord op jullie prangende vragen.

Door te vragen word je wijzer. Durf jij 'm te stellen? Mail naar redactie@resource.nl

Illustrator Marly Hendricks

Beeld uit de collectie

De conservator serveert

Met een nieuwe conservator aan het roer zoekt Speciale Collecties naar meer verbinding.

Chef's Special, a taste of the collections heet de expositie die volgende week in de bibliotheek in première gaat. De bijbehorende poster laat een gedekte tafel zien. De zes gerechten zijn bijzondere boeken en tekeningen uit de collectie van de bibliotheek. Chef-kok

'Ik wil dat de collectie ook veel meer wordt gebruikt'

Anneke Groen zit aan tafel. Zij is -een jaartje alweer- conservator van Speciale Collecties, zeg maar de schatkamer van WUR.

Een 'hernieuwde kennismaking' noemt Groen de opzet van de expositie. Door corona is de collectie de afgelopen twee jaar nauwelijks zichtbaar geweest. Veel nieuwe medewerkers en studenten weten daardoor niet wat WUR aan bijzonder wetenschappelijk en cultureel erfgoed in huis heeft.

Appelkoekjes

Groen: 'Wij serveren als team van zes personen de gerechten. We hebben elk een thema uitgekozen, aan de hand waarvan we de collectie laten zien.' De thema's lopen uiteen van kunst van botanische tekenaars die voor WUR hebben gewerkt tot landbouwmecha-

nisatie en de tuinarchitectenfamilie Vroom.

Wie scherp kijkt, ziet op de 'postertafel' een schaalje koekjes. De koekjes verwijzen naar het thema appellassen door de eeuwen heen. Groen: 'Lotte Kniest heeft dat thema gekozen. Ze heeft de koekjes zelf gebakken naar een recept uit de 18de eeuw. Dat recept zie je op de tentoonstelling. Het zijn een soort appelbeignets.' WUR deed en doet nog steeds veel onderzoek naar nieuwe appellassen.

Zichtbaar zijn is mooi, maar Groen wil meer. 'Ik wil dat de collectie ook veel meer wordt gebruikt. Speciale Collecties moet verbindingen leggen. Tussen onderzoekers en de bibliotheek, tussen studenten en het onderwijs en tussen mensen van binnen en buiten WUR. We zijn bijvoorbeeld bezig met Tuinen Landschapsarchitectuur om eerstejaars volgend jaar in een projectweek actief met de collectie aan de slag te laten gaan.' ^{RK}

Chef's Special is te zien van 12 april tot 30 september in de bibliotheek. Meer info: wur.nl/en/show/Library-SPECCOL.htm

Effectief, maar met ernstig ongerief: rattenval onderzocht

De effectiviteit is prima, maar de val veroorzaakt ernstig dierongerief. Dat is kortweg de conclusie van een onderzoek naar een verdrinkingsval voor ratten en muizen door Wageningen Livestock Research, Universiteit Utrecht en Stichting Kennis- en Adviescentrum Dierplagen KAD.

Eerder waren over deze val ook Kamer-vragen gesteld. Inspelend op het steeds strengere verbod op gifstoffen om ratten en muizen te bestrijden – onder meer omdat doeldieren resistent worden, terwijl het gif zich verderop in de voedselketen opstapelt – verschijnen er regelmatig nieuwe vang- en dodingsmethoden op de markt. Daarbij spelen twee belangrijke vragen: of ze effectief zijn én of ze geen onnodig dierenleed veroorzaken. Artikel 3.24 van de Wet Natuurbescherming geldt namelijk voor álle in het wild levende dieren en stelt dat bij het vangen of doden onnodig lijden moet worden voorkomen.

Praktijkproef

Om deze vragen te kunnen beantwoorden rond een bepaald type verdrinkingsval, deed Livestock Research er nader onderzoek naar, onder meer via een praktijkproef bij een boerderij in Limburg. Die beelden zagen er weinig prettig uit, zegt plaagdierexpert Bastiaan Meerburg. De vloestof waarin het dier valt als het valluik zich opent, bleek niet te bedwelmen – zoals de fabrikant claimt – maar wel te irriteren. Gemiddeld duurde het ruim anderhalve minuut (96 seconden) voor het dier kopje-onder ging. 'Ernstig ongerief', oordeelden de geraadpleegde experts van de samenwerkende onderzoeksinstituten.

Het onderzoeksrapport is vorige week aangeboden aan het ministerie van Landbouw. Kortweg luidde de conclusie dat verdere optimalisatie nodig is om de welzijnsimpact voor doeldieren te verminderen. Of zoals Meerburg het formuleert: 'Ik kan me voorstellen dat er aanvullende regelgeving komt.' ^{ME}

Samengevat Wetenschap met een knipoog

◆ BLOED

Vampiervleermuizen kunnen leven van louter bloed. Slechts 3 van de 1400 soorten vleermuizen kunnen dat. Onderzoekers van onder meer het Max Planck Instituut hebben 13 genen geïdentificeerd die betrokken zijn bij die aanpassing aan een calorie- en vetarm menu. De draculaatjes leven overigens niet hier, maar in Zuid- en Centraal Amerika. Dat is dan het goede nieuws.

◆ DORST

Van af en toe een glaasje bier of wijn gaat je rikketik niet beter functioneren. Integendeel, laat een studie van het MIT (Massa-

chusetts) zien. Ook licht alcoholgebruik leidt tot een hoger risico op hart- en vaatziekten. Dat is anders dan altijd wordt beweerd. De onderzoekers hebben daar wel een verklaring voor. Lichte drinkers leven gezonder. En dat poetst negatieve effecten van een drankje weg.

◆ VLOEK

Vloeken maakt een mens sterker en roekelozer, blijkt uit een studie van de Britse Keele University. Studenten knepen gemiddeld 2,5 kilo harder in een handgreepmeter als ze tegelijkertijd hartgrondig vloekten. En ze durfden al vloekend een ballon verder op te pompen, met

het risico op knappen. De achterliggende gedachte is dat vloeken remmingen wegneemt. Gvd!

◆ PLASTIC

Wetenschappers van de ETH Zurich hebben volledig recyclebaar plastic gemaakt. Het spul (polymeer) kan na gebruik vrijwel volledig worden afgebroken tot de bouwstenen (monomeren). Het lukt nu alleen nog maar met plexiglas. De volgende uitdaging is het veel gebruikte piepschuim. Bijsluiter: bestaande plastics kunnen niet op deze manier worden ontleed. ^{RK}

Op zoek naar een boeiende carrière op het snijvlak van wetenschap, technologie en ondernemerschap?

Ervaren Plantenbiochemicus - Ondernemer

IsoLife bv (www.isolife.nl) te Wageningen (WUR-campus) is op zoek naar een wetenschapper met de ambitie om IsoLife's missie verder te ontwikkelen, de intentie om op termijn het management van IsoLife over te nemen en met de capaciteit en mogelijkheden om toekomstig (groot)aandeelhouder te worden.

Ons bedrijf:

IsoLife is een productbedrijf met focus op contractonderzoek, wereldmarktleider in de productie, ontwikkeling en marketing van planten en fytochemicaliën verrijkt met stabiele isotopen. Dit gebeurt in een wereldwijd unieke labelingsfaciliteit op de campus van Wageningen UR. Ons doel is om Life Sciences vooruit te helpen met tracers en interne standaarden, b.v. door publicaties in *Nature*. Tot onze internationale klantenkring behoren vele top-100 universiteiten.

Vereisten:

- PhD Plantenbiochemie / Biotechnologie in de Life Sciences
- Commerciële vaardigheden, houding en ambitie
- Passie om innovatieve plantaardige producten te ontwikkelen.

Functieomschrijving:

- Initiëren en coördineren van product- en business development
- Biochemische en fysiologische ondersteuning van producties
- Enthousiast IsoLife presenteren in R&D-omgevingen.

Heeft dit je interesse gewekt: kijk op www.isolife.nl/careers voor meer informatie!

Pensioen, part 2

Guido Camps

In februari 2020 schreef ik in *Resource* een column over ons ABP-pensioen en hoe het pensioenbeleid ten koste gaat van jongere generaties die tegelijkertijd nauwelijks vertegenwoordigd zijn in het verantwoordingsorgaan van ABP.

Nog los van de boze mails die ik kreeg van achter de geraniums, werd de column ook gelezen door mensen uit het verantwoordingsorgaan. Na gesprekken met de Lijst

‘Elke maand 800 euro sparen voor later! Dan wil je toch dat dit netjes verdeeld en duurzaam belegd wordt?’

stellen voor de LvOP. Heb ik tijd over? Nee. Maar het is, zeker met het ingaan van het nieuwe pensioenstelsel, zo belangrijk dat er evenwichtig wordt gekeken naar de belangen van alle generaties. Iedere keer als ik twijfel of het nut heeft om me verkiesbaar te stellen, denk ik aan Joke die onder een tweet van de LvOP schreef: ‘Wie denkt er

voor Onafhankelijk Pensioentoezicht (LvOP), een van de zes fracties van het orgaan, heb ik besloten om ook verantwoordelijkheid te nemen en me verkiesbaar te

nou aan z'n pensioen als hij jong is? Veel te ver weg. Je weet niet eens of je je AOW-ge-rechtigde leeftijd haalt en hoe het pensioenstelsel er over 40 jaar uitziet. Ik maak me meer zorgen over mijn eigen pensioenrechten met al 10 jaar geen indexering.’

Als je bijvoorbeeld 3.500 euro bruto verdient, gaat er maandelijks ongeveer 800(!) euro van jou en WUR als werkgever naar het ABP. Elke maand 800 euro sparen voor later! Dan wil je toch dat dit netjes verdeeld en duurzaam belegd wordt? Tergend detail, van die 800 euro gaat ook nog eens 100 euro naar een regeling voor vroegpensioen, waar je als ‘jongere’ naar kunt fluiten (ook zo’n afspraak gemaakt buiten de generaties die het moeten betalen om).

Ik snap dat niemand zin heeft om zich in pensioenen te verdiepen en ik doe het ook met enige reserve. Maar bewijs het ongelijk van Joke en neem in ieder geval tussen 4 en 25 april de moeite om je stem te laten horen, welke leeftijd je ook hebt. Stem op wie je wilt en als je hart hebt voor een duurzaam, eerlijk en transparant pensioen dan graag op de Lijst voor Onafhankelijk Pensioentoezicht. abp.nl/verkiezingen

Guido Camps (38) is dierenarts en onderzoeker bij Humane Voeding en OnePlanet. Hij houdt van bakken, bijen houden en bijzondere dieren.

Bijna 10 procent van de PhD'ers haalt de eindstreep niet binnen vier jaar

PHD VRAAGT (TE) LANGE ADEM

Promoveren is het toegangsbewijs tot een carrière in de wetenschap, zo is de gedachte. Maar het vierjarige traject van onderzoek, data-analyse en publiceren valt veel mensen zwaar. Bijna 10 procent van de PhD'ers haalt de eindstreep niet binnen vier jaar. Veel anderen zijn jaren langer bezig dan vier jaar. Hoe komt dat? En wat kan WUR doen om PhD'ers beter te begeleiden?

Tekst Coretta Jongeling

Je promotietraject afbreken is geen makkelijke keuze. Ik heb er lang over getwijfeld. Het gaat niet alleen om jezelf. Je weet dat je de vakgroep met een probleem achterlaat als je halverwege stopt.' Viola stopte na drie jaar met haar PhD. De belangrijkste reden daarvoor was praktisch: ze raakte zwanger en mocht het lab niet meer in omdat ze met giftige stoffen werkte. Ook borstvoeding geven bleek niet te combineren met labwerk. 'Dat dat zoveel impact zou hebben, had ik niet verwacht. We hebben toen nog iemand anders gevraagd om het praktische werk te doen, maar die persoon kon dan weer niet het denkwerk doen dat daarbij hoorde. Uiteindelijk was deze werkwijze verschrikkelijk tijdrovend.' Viola liep zoveel vertraging op, dat ze uiteindelijk besloot dat het beter was te stoppen.

Niet genoeg vooruitgang

WUR houdt gegevens over promovendi bij in de database Promis. Daaruit blijkt dat bijna 14 procent van de PhD'ers die de afgelopen twaalf jaar zijn gestart, vroegtijdig stopten. 52 procent daarvan deed dat tijdens het go/no-go-moment, zo'n 12 maanden na aanvang. De belangrijkste redenen voor stoppen op dat moment zijn 'niet genoeg voortgang', 'het project is niet motiverend genoeg', en 'gebrek aan de vereiste academische houding.'

Ruim de helft van de stoppers doet dat dus na minder dan 1,5 jaar. Is dat erg? Saskia de Boer, beleidsmedewerker bij het Dean of Research Office: 'Het go/no-go-moment is juist in het leven roepen om promotietrajecten die weinig kans van slagen hebben op tijd te stoppen. Het is natuurlijk sneu als je eraan begonnen bent en het blijkt niet goed te gaan. Aan de andere kant voorkom je misschien wel een hoop persoonlijk leed in een latere fase.'

'Niet genoeg vooruitgang' is overigens ook in die 'late-re fase' de belangrijkste reden om te stoppen (in ruim 40 procent van de gevallen). Verder wordt ziekte vaak genoemd (bijna 15 procent) en 'het project is niet motiverend genoeg', 'persoonlijke redenen', 'met een andere baan gestart' of 'geen contact meer met PhD'er'.

Kortsluiting

'Niet genoeg voortgang' en 'persoonlijke redenen' zijn verzameltermen waar veel verschillende persoonlijke verhalen achter zitten. Vera (niet haar echte naam) stopte officieel omdat ze niet ver genoeg was met haar onderzoek. 'Ik begon mijn PhD ongeveer een jaar voordat de coronapandemie losbrak. Ik had een beurs gekregen, wilde graag naar Wageningen en vond vrij makke-

Zo'n 22 procent van de WUR-promovendi is na tien jaar gestopt of nog niet klaar • Foto Guy Ackermans

lijk een begeleider. Achteraf gezien had ik misschien verder moeten kijken, want er was niet echt een klik tussen ons. Als ik vragen stelde zei hij ontmoedigende dingen als 'zelfs een masterstudent kan dit, waarom jij niet?' Dat zorgde ervoor dat ik last kreeg van het imposter syndrome: ik voelde me incapabel vergeleken met andere promovendi om me heen. Toen we bij de eerste coronalockdown thuis gingen werken, verergerde de situatie. Ik had last van stress, in mijn persoonlijke leven ging het niet goed en door de reisrestricties kon ik mijn familie niet zien. Die combinatie leidde bij mij tot angstklachten, waar ik voor in therapie ging. De therapeut zei dat die angst een soort kortsluiting in mijn hersenen veroorzaakte, waardoor helder denken moeilijk was. Laat dat nou net zijn wat je nodig hebt om onderzoek te doen.'

Aan het begin van Vera's derde jaar had ze nog geen artikelen gepubliceerd. De begeleiders stelden een deadline, drie maanden later moest er een artikel liggen. 'In die tijd ging het gelukkig beter met me. Ik was gemotiveerd, durfde vragen te stellen, zat lekker in mijn onderzoek. Maar die deadline haalde ik niet.' Het PhD-traject werd stopgezet. 'Ik was erg verdrietig. Niet alleen had ik voor mijn gevoel gefaald, ik moest

'JE WEET DAT JE DE VAKGROEP MET EEN PROBLEEM ACHTERLAAT ALS JE HALVERWEGE STOPT'

ook nog eens het volledige bedrag van de beurs terugbetalen. En dat terwijl mijn begeleiders ook wel wat te verwijten valt.'

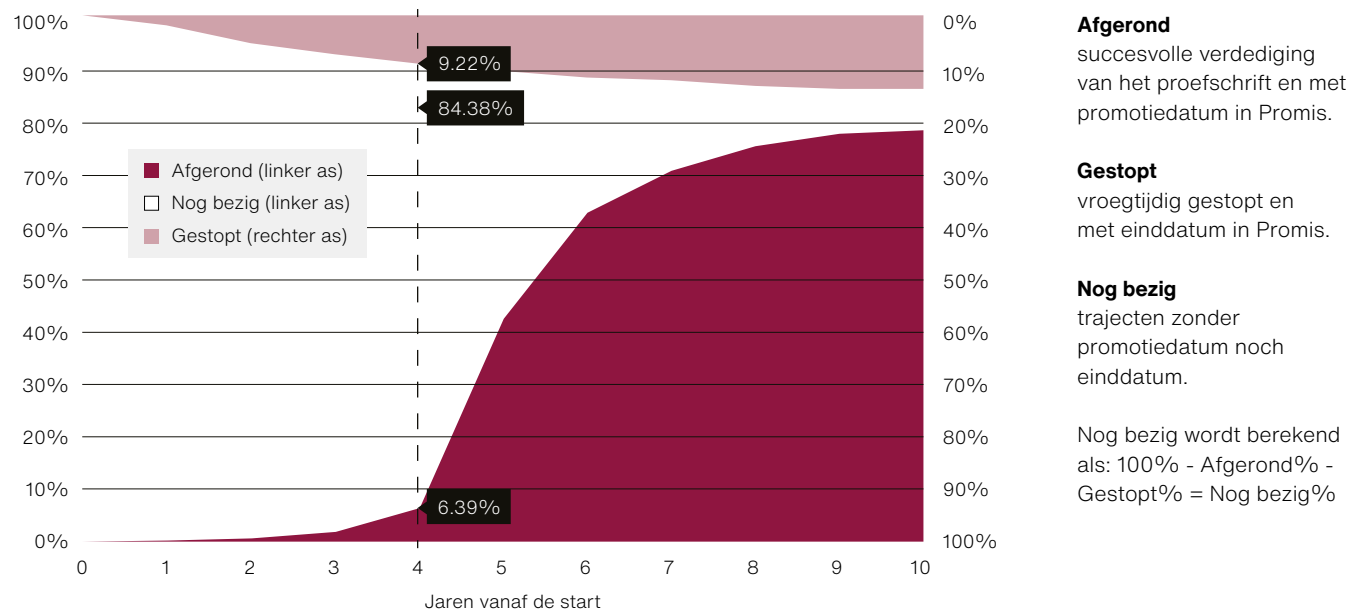
Tienjarenplan

Naast de groep stoppers, is er ook een flinke groep (7,9 procent) 'eeuwige PhD'ers', die na tien jaar nog steeds bezig zijn. Beleidsmedewerker De Boer: 'Dat zijn deels mensen die alles gedaan hebben, het onderzoek, de data-analyse, maar die het proefschrift niet afmaken. Zonde. Niet alleen voor de promovendi zelf, ook voor de begeleiders en de universiteit. Als iemand succesvol promoveert komt er een promotievergoeding vanuit de overheid. Als iemand jaren begeleiding heeft gehad en er is geïnvesteerd in het onderzoek, alleen dat proefschrift wordt niet afgerond, dan is dat zuur.'

Lucas (niet zijn echte naam) is zo'n langpromoveerder. Hij startte tien jaar geleden als gast-PhD'er, waarbij je onderzoek doet naast een andere baan. 'Ik dacht, dit is een kans die je één keer in je leven krijgt, ik zei meteen

Voltooiingspercentages van WUR-PhD-kandidaten

gebaseerd op de analyse van alle PhD-kandidaten die startten bij WUR in de periode 2010-2020 (n=4213; databron: Promis)

‘IK PROBEERDE DIE PHD IN EEN RUIMTE IN MIJN LEVEN TE PROPPEN DIE ER NIET WAS’

“ja”. Ik kreeg er tijd voor bij mijn andere baan en er waren al data die ik kon gebruiken. Maar het viel tegen. Die ene dag per week, dat werkt gewoon niet efficiënt. Bovendien had ik me er op verkeken hoe geschikt de data die er al lagen waren.’

Na zeven jaar kreeg Lucas een andere baan. ‘Ik had nog steeds de intentie om het onderzoek af te maken. Toen kreeg ik een burn-out. Dat had ook te maken met mijn persoonlijke leven: ik was intussen getrouwd, had een huis gekocht, kinderen gekregen. Ik probeerde die PhD in een ruimte in mijn leven te proppen die er niet was. Op een gegeven moment heb ik mijn promotor verteld dat ik het niet ging redden en met een burn-out thuis zat. Dat kwam niet helemaal binnen. Hij zei: “Als je het af wilt maken, moet je wel een beetje opschieten, want ik ga binnenkort met pensioen.” Lucas is nog steeds van plan zijn proefschrift af te ronden, al wil hij daar geen datum op plakken. ‘Ik

ben bang dat als ik vol inzet op het proefschrift schrijven, ik weer een terugval krijg. Dat wil ik koste wat kost voorkomen.’

Wat kan beter?

Uiteindelijk is zo’n 22 procent van de WUR-promovendi na tien jaar gestopt of nog niet klaar (het landelijk gemiddelde ligt overigens nog hoger). Is dat niet een teken dat er iets mis gaat in de begeleiding? Wat zijn verbeterpunten? Anouk van Breukelen van de PhD-council somt op: ‘Betere richtlijnen voor hoeveel tijd er besteed mag worden aan lesgeven en het begeleiden van studenten. Dat verschilt enorm per vakgroep. Sommige PhD’ers begeleiden één student, anderen zes. Niet iedereen weet dat het mogelijk is contractverlenging te krijgen als je veel tijd kwijt bent aan begeleiding. Verder: duidelijkheid over het aantal hoofdstukken dat in een proefschrift moet. De standaard is vier, maar veel mensen weten niet dat dat geen wettelijk vereiste is.’ Lucas denkt dat er meer gestuurd moet worden op afronden binnen vier jaar. ‘Want daarna vervalt de financiële vergoeding en moet je op eigen kosten doorgaan, vaak in avonden en week-ends. Dat is niet gezond.’

Hoe dan ook is een PhD een flinke kluit. Viola: ‘Als PhD-student bijt je je vier jaar lang helemaal vast in één onderwerp. Daar heb je wel echt een hele lange adem voor nodig, zelfs als alles goed gaat. En als het tegenzit, of je hebt geen concreet resultaat, dan vraag je je al snel af: waar doe ik het eigenlijk voor? Voor een rapportje dat ergens in een la belandt?’ ■

ongeWOON

Je hebt studentenhuizen en je hebt bijzondere studentenhuizen. In deze rubriek bezoeken we die laatste. Dit keer: De Boomhut.

Thijs: 'Sinds 2018 is dit een studenten-huis, vroeger was het een universiteits-gebouw. Toen we erin kwamen, was alles leeg. Hier in de keuken hadden we twee tafels en vier koelkasten, maar dat was natuurlijk lang niet genoeg voor 34 mensen. In het begin woonden er ook alleen maar bachelorstudenten.'

Bas: 'Dat was echt niet normaal. Elke dag bier drinken, slecht koken...'

Thijs: 'Nu is dat wel anders. Het huis is een stuk diverser geworden. We proberen eens per week iets samen te doen. Daar moet je je dan voor inschrijven, zodat we weten hoeveel eten en bier er moet komen. Het lukt nooit om iedereen tegelijk thuis te hebben, maar een stuk of 25 man is er vaak wel. We koken dan in die weeshuispan daar.'

Yann: 'Het leuke is dat dit gebouw uiteindelijk gewoon plat gaat dus we

kunnen doen wat we willen. Schilderen op de muren bijvoorbeeld.'

Thijs: 'Met wisselend succes, moet ik zeggen.'

Bas: 'Op de begane grond hebben we een gym gebouwd, die wordt regelmatig gebruikt.'

Mink: 'Vooral tijdens corona was dat ideaal, toen alle sportscholen dicht zaten.'

Bas: 'Het huis heeft vier verdiepingen. Elke verdieping heeft een zijn eigen sfeer en gewoontes. De derde is bijvoorbeeld altijd heel schoon.'

Thijs: 'En de vierde eh.. zeg maar het tegenovergestelde. Daar zit ook de woonkamer, in het torentje. Die is best groot, maar toch snel vol. Als iedereen een paar mensen uitnodigt, heb je zo vijftig mensen over de vloer. Dat was tijdens corona wel eens lastig.'

Bas: 'We zijn toen een beetje bekend geworden in Wageningen omdat er wel eens een feestje is geweest. Dat mogen we nu wel zeggen toch?'

De Boomhut

Bewoners :

Babette, Bart, Bas, Bram, Brian, Camille, Cedric, Dennis, Dieke, Eline, Fenne, Hannah, Jorn, Kees, Kim, Koen, Kwin, Laura S, Laura T, Lise, Lotte, Luisa, Luuk, Mink, Natalia, Nelson, Nick, Olivier, Raymon, Rody, Susette, Thijs, Torgeir en Yann.

Ongewoon omdat :

er 34 mensen wonen

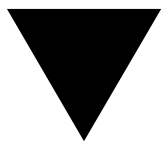
Thijs: 'Het was wel bijna eng soms, er kwamen nogal veel mensen op af. Dan stond ik in de supermarkt en hoorde ik om me heen: *waar ga jij vanavond heen, ook de Boomhut?*'

Bas: 'We hebben wel eens een hele rij mensen voor de deur weg moeten sturen, het werd echt gevaarlijk.' ☹

Wil je ook in *Resource* met jouw bijzondere huis? Mail naar resource@wur.nl

Een deel van de Boomhut-bewoners. ♦ Foto Guy Ackermans

INTEELT- INFOGRAFIEKEN

Wat is inteelt en waarom is het (soms) een probleem? De meeste mensen kunnen dat, hetzij met enige moeite, nog wel uitleggen. Maar een verwantschap- of inteelt-coëfficiënt berekenen? Snappen waarom homozygoot, dat wil zeggen: een genenpaar met twee identieke genen, zowel een voor- als een nadeel kan zijn in de fokkerij? Of weten onder welke voorwaarden een ingeteeld dier genetisch toch gezonde nakomelingen kan krijgen? Niet alle fokkers lepelen deze kennis zomaar op, bijvoorbeeld bij kleinschalige rassen.

Om fokkers, rasorganisaties en stamboeken te helpen de juiste keuzes te maken qua fokbeleid, ontwikkelde het Centrum voor Genetische Bronnen Nederland (CGN) drie infographics over inteelt. CGN is WUR's programma-unit voor de wettelijke onderzoekstaken (WOT) rond genetische bronnen en genetische diversiteit van gewassen, landbouwhuisdieren en aquatische soorten, bomen en struiken. *Resource* mag een van die infographics afbeelden; de hele set is (in het Nederlands en het Engels; Franse en Spaanse versies zijn in de maak) te vinden via fokkenmetverstand.nl.

Tekst Marieke Enter •
Infographic Illustration-ink
(©CGN/ERFP; cgndier@wur.nl)

Omgaan met inteelt en verwantschap in een ras

Inteelt (F) kan genetische defecten veroorzaken en de gezondheid schaden. Bij het paren van verwante dieren zijn de nakomelingen ingeteeld, inteelt zelf is niet erfelijk (zie infographic 1).

Bij het fokken van een dier is het belangrijk dat fokkers genoeg keuze hebben uit minder verwante dieren om te paren (zie infographic 2).

Populatie

Inteelttoename (ΔF): verschil (in %) tussen de gemiddelde inteelt in een populatie en de gemiddelde inteelt op een eerder moment.

Inteelttoename per generatie

Voor risicobepaling, vergelijkbaar tussen rassen en diersoorten. Inteelttoename gecorrigeerd voor generatie-interval.

Voor een gezonde populatie

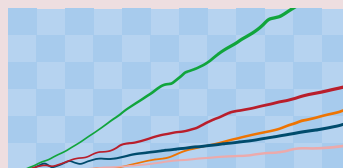
Meer dieren voor fokkerij

Meer genetische diversiteit

Minder inteelttoename

Evalueer het effect van maatregelen.
Begin weer bij 1 en 2.

Mean Kinships (MK)

Gemiddelde verwantschap van een fokdier in relatie tot alle fokdieren ($m+v$) in de populatie.

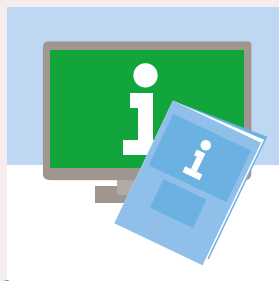
Publiceer MK ter ondersteuning fokkeuze.

Met elke nakomeling gaat MK van een dier omhoog.

Zet dieren met lage MK in voor de fokkerij.

MK corrigeert elke generatie voor gebruik van dieren.

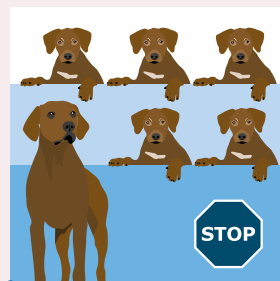
Maatregelen om de inteelttoename te beperken

Informer en voorlichten

Leden en fokkers maken de keuze. Advies en informatie is nodig.

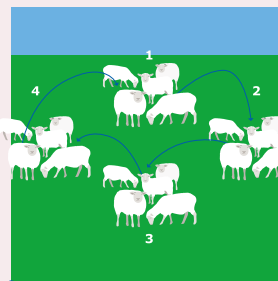
- Bewustwording huidige situatie en mogelijke scenario's.
- Dekadvies en fokkerijkennis.

Dekbeperking

Jaarlijks maximum aantal dekkingen per fokdier.

- Voorkomt overmatig gebruik van bepaalde dieren.
- Promoot inzet andere fokdieren.

Fokcirkel

Mannelijke dieren altijd naar andere groep.

- Geen stamboom nodig.
- Hoe meer groepen, hoe effectiever.

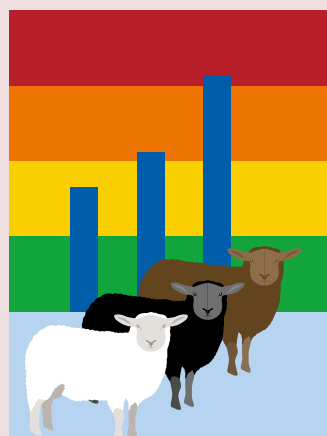

Publiceer Ma

- Selectiecriteria
- Vergroot zichtb
- minder bekend
- Lange termijn i
- effectief.

Monitor verwantschap en inteelt in de populatie.

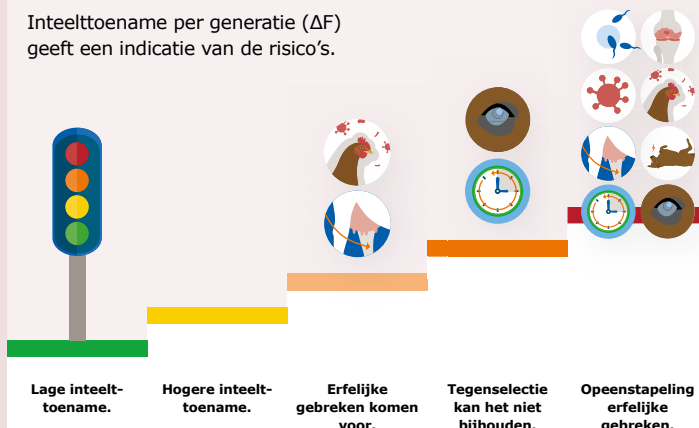
	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3
F	8%	3%	22%
MK	11%	15%	16%

 ΔF

Bepaal de inteelttoename per generatie per ras.

Risicoclassificatie

Inteelttoename per generatie (ΔF) geeft een indicatie van de risico's.

Inteelt in het fokprogramma

De fokker kiest zijn fokdieren, de rasorganisatie is verantwoordelijk voor het fokbeleid wat ondersteunend is aan het fokdoel.

Evalueer risicofactoren.

Risicofactoren

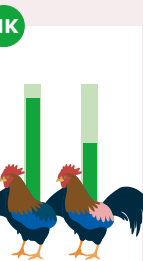
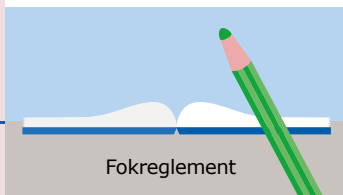
Voor minder of ongelijkmatig gebruik van fokdieren.

Risicostatus en stoplichtsysteem

Risicostatus bepaalt noodzaak voor maatregelen. Criteria zijn volgens internationale richtlijnen.

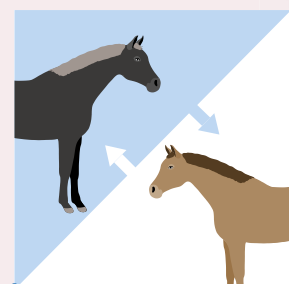
	%	
Kritiek	>1	Risico op uitsterven door opeenstapeling erfelijke gebreken.
Bedreigd	0,5-1	Erfelijke gebreken gaan vrijwel zeker voorkomen.
Kwetsbaar	0,25-0,5	Er kunnen erfelijke gebreken optreden.
Normaal	<0,25	Kleine kans op erfelijke gebreken.

Voer maatregelen indien nodig in het fokbeleid in.

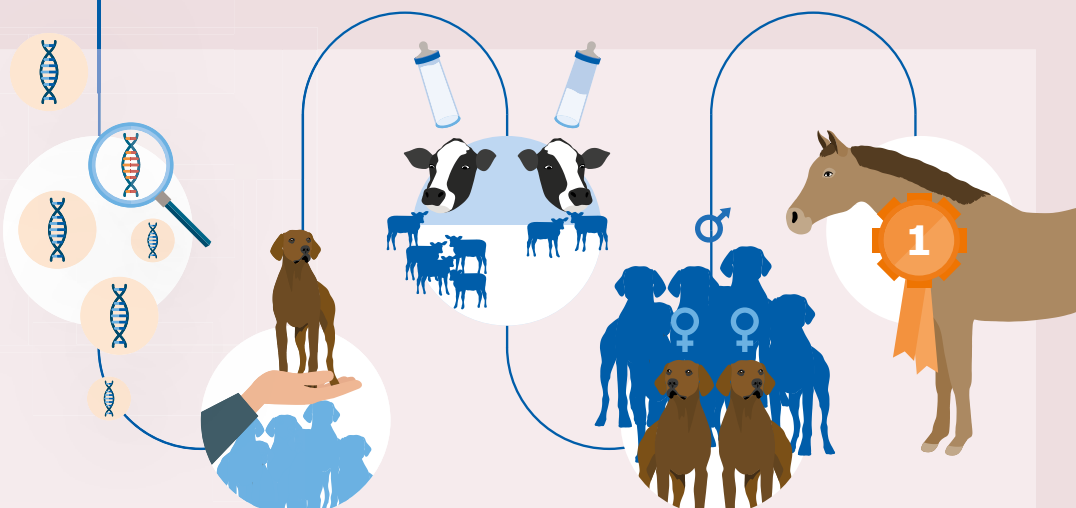
In Kinships

om voor fokkers.
baarheid van
e familielijnen.
s het meest

Gebruik dieren uit een ander ras (outcross)

- Altijd minder of niet verwant.
- Effect outcross vermindert met elke generatie raszuiver terugfokken.
- Effect is tijdelijk.
- Inteelt loopt op als blijvend met te weinig dieren wordt gefokt.

In kleine, gesloten populaties raken onverwante dieren snel op.

Niet alle fokdieren worden ingezet in de fokkerij.

Gebruik enkele verwante dieren door hoge selectiedruk op erfelijke kenmerken.

Gebruik van maar weinig mannelijke dieren om alle vrouwelijke dieren te bevruchten.

Kampioenen zijn veel populairder en zorgen voor onevenredig veel nakomelingen.

10 miljoen uit de Wetenschapsagenda naar onderzoek gewasdiversiteit

URGENTIE OP DE AKKER

De Europese akkerbouw moet in 2030 toekunnen met de helft minder pesticiden. Gewasdiversiteit kan daarbij een cruciale rol spelen, maar hoe precies? En wat betekent dat bijvoorbeeld op de akker of in de supermarkt? Een door WUR geleid consortium gaat dat tot in detail uitzoeken.

Tekst Marieke Enter

Nota bene in dezelfde week dat Erik Poelman (Laboratorium voor Entomologie) een Vici ontving, kreeg hij als penvoerder 10 miljoen euro toegekend vanuit de Nationale Wetenschapsagenda voor dit Cropmix-onderzoeksprogramma rond gewasdiversiteit. Hij werkte zo'n drie jaar aan de voorbereiding ervan, samen met ruim twintig wetenschappers uit uiteenlopende leerstoelgroepen, onder wie Dirk van Apeldoorn (leerstoelgroep Farming Systems Ecology én Open Teelten), Barbara van Mierlo, Cees Leeuwis (leerstoelgroep Kennis, Technologie en Innovatie) en Niels Anten (leerstoelhouder Gewas- en Onkruidecologie). Het programma, waarin nog vier andere universiteiten participeren (UvA, VU, RUG, TU/e), wil blootleggen of en hoe de ecologische processen bij de teelt van meerdere gewassen op een veld (gewasdiversiteit) de functies van pesticiden en bemesting kunnen vervangen. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om specifieke gewascombinaties in ruimte (o.a. peen/ui) of tijd (o.a. kool na peul) die het risico

verkleinen op plagen, nutriëntengebrek en bodembederf, en die de opbrengst en de biodiversiteit ten goede komen.

Strokenteelt

Hoewel gewasdiversiteit een breder begrip is - er bestaan meerdere teeltvormen waarbij in ruimte of tijd verschillende gewassen op de akker groeien - ligt in dit programma de focus op strokenteelt. Dat heeft deels te maken met praktische toepasbaarheid; het gebruik van het landbouwmachinepark. Ook speelt een rol dat WUR vooroploopt qua kennis over deze teeltvorm. Poelman: 'In Wageningen hebben we al vijf jaar een systeemproef liggen; het proefperceel van Wageningen Research in Lelystad ligt er zelfs al veel langer. Dit project bouwt voort op de inzichten die daar al zijn opgedaan. Gewasdiversiteit drijft op ecologische processen en daar zijn we in Wageningen ongelooflijk sterk in. Het vereist wel dat we veel verschillende disciplines bij elkaar brengen: interacties ondergronds/bovengronds, plantengroei, verdediging, natuurlijke vijanden, ontwikkeling van biodiversiteit, noem maar op. Door dat allemaal samen te brengen, kan dit programma met goede weten-

schappelijke inzichten helpen de juiste keuzes te maken om de akkerbouw te verduurzamen.'

Het CropMix-programma onderzoekt nadrukkelijk ook welke sociaal-economische en maatschappelijke factoren de transitie naar zo'n duurzamer landbouwsysteem bevorderen of juist hinderen. Volgens Van Apeldoorn maakt juist die overkoepelende systeembenadering het onderzoek zo relevant. Hij legt uit: 'Op dit moment is de hele waardeketen nog totaal gebaseerd op monoculturen. Van de zaadleveranciers tot financierders; van inkoop tot transport en logistiek: alles gaat ervan uit dat teelten steeds bestaan uit hetzelfde. Als we al mengen, doen we dat verderop in het proces. Maar is het niet mogelijk om dat eerder te doen, op de akker, om dan ook

meteen meer kansen te creëren voor eco-systeemdiensten?', vraagt hij retorisch.

Living labs

Als akkerbouwers diverser gaan produceren, heeft dat natuurlijk consequenties – lokaal, landelijk en misschien zelfs wel Europees of mondiaal. Het programma wil al die gevolgen in kaart brengen en doorrekenen. 'En dus ook zaken zoals de koppeling met het mbo en hbo, zodat er straks genoeg vakmensen klaarstaan om de nieuwe akkerbouwprincipes in de praktijk te brengen', zegt Poelman. Die brede benadering verklaart waarom het onderzoeksconsortium zo'n lange lijst namen telt: 59 stuks. Van Albert Heijn tot Agrifirm, van Rabobank tot Ravon, van overheidsorgaan tot opleidingsinstelling; ze zijn allemaal aan boord. En niet te vergeten de 24 akkerbouwbedrijven die feitelijk de kern vormen van dit

programma. 'Ook dat maakt dit project bijzonder: de boeren staan voorop. De helft van de co-financiering komt ook vanuit de boeren', aldus Van Apeldoorn. Het betreft uiteenlopende bedrijven, van koplopers in alternatieve akkerbouw tot akkerbouwers die nog aan het begin staan van de transitie. Die variatie is bewust, vertelt Poelman. 'Er bestaat nou eenmaal een grote diversiteit aan akkerbouwers, bedrijfstypen en afnemers.' Van Mierlo vult aan: 'Samen met alle belanghebbenden ontwikkelen we in drie living labs verschillende kansrijke transitiepaden naar een duurzamer landbouwsysteem. Er is niet één pasklaar recept.'

Het moet anders

De noodzaak om die transitiepaden te vinden, is helder. *Resource* beschreef al eerder hoe de EU volgens de Farm to Fork-strategie per 2030 de helft minder chemische bestrijdingsmiddelen wil, maar dat de transitie naar nieuwe teelt-

systemen dreigt te stokken. 'Als koploper in de wereldwijde landbouw heeft Nederland een grote verantwoordelijkheid om die uitdaging per 2030 wel te halen. Tegelijkertijd doen problemen zich hier eerder voor dan in de rest van de wereld, mede doordat onze landbouw zo intensief is', duidt Van Apeldoorn. 'De akkerbouwers erkennen dat. Die hebben gezegd: oké het moet anders, we willen jullie hulp.' Welke stappen precies nodig zijn, verschilt per type bedrijf – en per type akkerbouwer. Poelman: 'De een wil graag veranderen, de ander wordt er min of meer toe gedwongen. Afhankelijk van hun intrinsieke motivaties kijken wij hoe we ze met kennis kunnen begeleiden om de stap te maken. En niet alleen de akkerbouwers, maar de hele waardeketen. We bekijken bijvoorbeeld ook welke institutionele veranderingen nodig zijn. Ons programma wil al die fundamentele inzichten borgen die de stapstenen vormen om de transitie goed te doorlopen. Want of we het nou leuk vinden of niet: per 2030 moet er echt, samen met de akkerbouwers, een alternatief gevonden zijn voor pesticiden.' ■

'DE HELE WAARDEKETEN IS NU TOTAAL GEBASEERD OP MONOCULTUREN'

In het programma ligt de focus op strokenteelt. Dat heeft deels te maken met praktische toepasbaarheid; het gebruik van het landbouwmachinepark. Ook speelt een rol dat WUR vooroploopt qua kennis over deze teeltvorm. • Foto ERF bv en Flevoland

DE TERUGKEER VAN DE STEUR

Ooit was de Rijn het favoriete paaigebied van de Europese steur. Die tijd komt terug, als het aan promovendus Niels Brevé ligt. Hij plaveit met de steur de weg naar ecologisch herstel van de rivier.

Tekst Roelof Kleis

Niels Brevé (1966)

Geboorteplaats: Amsterdam
Woonplaats: Wijk bij Duurstede
Opleiding: Aardwetenschappen VU Amsterdam
Werkplek: Senior projectleider Sportvisserij Nederland
Onderzoek: Migratiegedrag van haaien en roggen in de Noordzee met behulp van zendertjes
Verder: Deeltijd PhD-kandidaat bij Marine Animal Ecology en Aquacultuur & Visserij

Wie in ons land de *Acipenser sturio* wil zien, moet naar de Rotterdamse dierentuin Blijdorp. In het aquarium daar zwemmen steuren van zo'n anderhalve meter. Kleintjes dus, zegt Niels Brevé droogjes. En hij kan het weten. Voor zijn proefschrift over de herintroductie van de steur in de rivieren van Noordwest-Europa maakte hij een uitputtende historische inventarisatie van het voorkomen van het beest. Beest is precies het juiste woord. 'De steur is eigenlijk megafauna', zegt Brevé. 'Zoals de olifant. Het is de grootste zoetwatervis die we kennen. Ze kunnen makkelijk drie meter worden en in exceptionele gevallen nog een paar meter langer. De grootste die ik tegen ben gekomen was vijf meter lang en woog 350 kilo.' Dit monster werd overigens in 1869 door Belgische vissers op zee gevangen, het eigenlijke thuis van de steur. Brevé's inventarisatie telt tal van dit soort monsterlijke vissen. De zwaarste, een exemplaar dat in juli 1928 op de Rijn bij het Duitse Rees werd aangetroffen, woog 375 kilo. Dat zijn geen meisjes - de hele grote zijn altijd vrouwtjes - die je met een

hengeltje kunt vangen. De steur was toen overigens al geruime tijd op zijn retour. De laatste steur in het Nederlandse deel van de Rijn werd in 1952 gevangen. De laatste steur op het IJsselmeer in 1960.

Kijkgeld

Ooit moeten er duizenden steuren in de Rijn en aanpalende wateren hebben gezwommen, denkt Brevé. 'Maar we weten het niet.' Wat hij wel weet over aantallen is vooral gebaseerd op krantenartikelen. Brevé en historicus Rob Lenders (Radboud Universiteit Nijmegen) haalden alles uit de kast om een historische reconstructie te maken van het voorkomen van de steur vanaf de 14de eeuw in de rivieren van Nederland, Duitsland, Verenigd Koninkrijk, België en Frankrijk. Dat leverde meer dan 5.000 'records' op van meer dan 40.000 steuren. Een 'levenswerk', zegt hij zelf over die monnikenarbeid. 'Ik ben blij dat het klaar is.'

Dat er zoveel over de steur werd geschreven, komt onder meer door zijn postuur.

Royal Sturgeon caught in the Hundred Foot River at Oxlode, Pymoor, 1906

Er was een tijd dat vissers er van stad naar stad mee trokken en kijkgeld vroegen.

Brevé: 'Er was een tijd dat vissers er van stad naar stad mee trokken en kijkgeld vroegen. Zo'n vis bleef een week of twee goed, waarna het dier ook nog eens geld voor het vlees opleverde. Afhankelijk van de schaarste natuurlijk. Omstreeks 1850 was een volwassen steur 1.000 euro waard. In 1920 zelfs het dubbele, omgerekend naar de waarde van nu.' Dat vangsten werden gemeld, komt ook door de registratieplicht. Steur was een zogeheten vronvis, een vis waar belasting op werd geheven door de eigenaren van het viswater. Brevé: 'Vronheren zoals de graaf van Holland en de bisschop van Utrecht vroegen afdracht voor

'ROND 1850 WAS EEN STEUR 1.000 EURO WAARD'

alle vissen die werden aangeland in de Biesbosch. Er waren in die tijd zo'n twintig pachters; grote koninklijke bedrijven die op zalm, elft en steur visten. Een belastinginspecteur controleerde of alle vis wel werd geregistreerd. In de tweede helft van de 19de eeuw werden jaarlijks tot wel 100.000 zalmen aangeland en 200 tot 600 steuren.'

Van die belastingregistratie is overigens maar weinig bewaard gebleven. Vandaar dat Brevé zich op historische kranten, handschriften en visserijdocumenten heeft gestort. Daarbij geldt: hoe recenter, hoe meer data. Tot 1930, want toen waren de steuren zo goed als verdwenen. Overbevissing op de Noordzee met de stoomtrawler, vervuiling en aantasting van de paai- en opgroeigebieden deden de steur langzaam maar zeker de das om. Uit het historisch overzicht zijn lessen te trekken. Uit kaarten die Brevé maakte, blijkt duidelijk waar de vangsten en

dus de vissen zich ophielden. 'Als je de steur terug wilt brengen, moet je je vooral richten op de benedenstroomse delen van de Rijn', zegt Brevé. 'Het Haringvliet dus, de Biesbosch en de huidige haven van Rotterdam, waar de vissen zich verzamelden om te acclimatiseren aan de overgang van zout naar zoet water. En de paai- en opgroeigebieden stroomopwaarts richting Duitsland. Als we iets willen doen aan steurherstel moeten we beginnen in Nederland en doorpakken naar Duitsland.'

ZOEK JIJ EEN UNIEKE EN FLEXIBELE BIJBAAN DIE ER ÉCHT TOE DOET?

Scan de QR-code of ga naar
www.ouwehand.nl/werkenbij

- ✓ Project Support
- ✓ Testing & Validation
- ✓ Consulting & Solutions
- ✓ The GxP Academy

advipro.nl
jobs.advipro.nl

The Complete **GxP**erience!

LIKES, SHARES AND COMMENTS?

Volg ons op Facebook, Instagram,
LinkedIn, Twitter en TikTok voor het
laatste nieuws, foto's, video's en meer.

f @wur . resource

📷 resource_wur

in resource-wur

🐦 @ResourceWUR

🎵 resourcewur

WeDay

31 mei 2022

Ga voor het programma
en aanmelden naar de
We Day-intranetpagina

Aanmelden
vanaf **11 april**
t/m **24 mei**

Het paaien, de voortplanting, is feitelijk de enige reden waarom de steur het ruime sop verlaat voor de nauwe rivieren. De steur is anadroom, legt Brevé uit. 'Dat wil zeggen dat-ie zowel in zout als in zoet water kan leven. Maar het is vooral een beest van de zee. Daar is het meeste voedsel en wordt-ie groot. Volwassen dieren zwemmen de rivier op om te paaien. Daarna gaan ze weer terug naar zee. Voor dat paaien hebben ze zuurstofrijke grindbedden nodig. En die vind je vooral in de Rijn.'

Die voorkeur voor grind komt door de kwetsbaarheid van de eitjes en larven. 'Grind is grofkorrelig en biedt bescherming. Zodra hom en kuit bij elkaar komen, worden de eitjes kleverig en hechten zich aan hard substraat. Als ze uitkomen zijn het hele kwetsbare dooierzaklarven. Als deze visjes dan niet weg kunnen kruipen in dat grind, worden ze zo opgegeten. Ze moeten kunnen schuilen. Na ongeveer een jaar zijn de jonge steurtjes dan sterk genoeg om naar zee te zwemmen.'

Uitzetten

Brevé is ervan overtuigd dat er toekomst is voor de steur in de Rijn. Daar is experimenteel bewijs voor. Het is namelijk niet helemaal waar dat er sinds 1952 geen steur meer in de Rijn heeft gezwommen. Brevé heeft ze eigenhandig helpen uitzetten, eerst in 2012 en later nog eens in 2015. Gezenderd en al werden 3 tot 5 jaar oude steuren van een meter lang in de Rijn op de grens van Nederland en

Bericht in De Noord-Brabander (1869).

Duitsland losgelaten. Om te kijken of en hoe de vis zijn weg naar zee terug kon vinden. De meeste steuren slaagden met vlag en wimpel.

Een volgende fase van de project vindt mogelijk dit jaar al plaats: het uitzetten van gezenderde jonge steurtjes. Met geld van de Postcodeloterij en in samenwerking met ARK Natuurontwikkeling, het Wereld Natuur Fonds en de Franse, Duitse en Nederlandse overheid gaat Sportvisserij Nederland (de werkgever van Brevé) 700 jonkies uitzetten op geïdentificeerde paaigronden. Vervolgens duurt het nog lang voordat er echt weer gepaaid gaat worden in de Rijn. De steur heeft een trage levenscyclus en kan ruim 100 jaar worden. Brevé: 'Mannetjes paaien pas na 10 tot 12 jaar, vrouwtjes na 15 tot 22 jaar. Je hebt dus echt een lange adem nodig bij die beesten. En veel geld, maar dat moeten we er maar voor over hebben. We hebben er met zijn allen ook miljarden euro's ingestoken om de Rijn tot de slagader van onze economie te maken. Een gezonde en schone Rijn is ook veel waard.' Op zee worden overigens af en toe weer steuren gezien. 'De laatste vijf jaar 28 meldingen van steuren tegen de twee meter', zegt Brevé. 'Dat zijn dieren die zijn uitgezet op de Elbe in Duitsland en de Garonne in Frankrijk. Ze komen op de Noordzee in de netten van vissers terecht. Dat overleven ze als ze netjes worden behandeld en terug worden

'KENNIS OVER DE STEUR IS VOORAL GEBASEERD OP KRANTEN-ARTIKELEN'

gezet. Het zijn stevige en sterke dieren.' Met een beetje geluk gaat Brevé het zelf nog meemaken dat de steur weer paait in de Rijn. Als het ergens kan, dan daar, blijkt uit zijn studie. 'De Rijn is een van de weinige rivieren die helemaal open is voor de scheepvaart. Dus ook voor vis: 850 kilometer van de monding bij Rotterdam tot aan Iffezheim. Diverse trekvisen komen langzamerhand weer terug. Zalm, houting en zeeprick gingen de steur al voor. Het zullen nooit meer de hoeveelheden van vroeger worden, maar ze komen wel.' ■

Het aanzien van een expert

Wat definieert anno 2022 een 'echte' expert? Om als wetenschapper gehoord te worden in een maatschappij waarin 'eigen feiten' er soms meer toe lijken te doen dan jouw grondige onderzoekswerk, is meer nodig dan een bak aan vakkennis.

Tekst Marieke Enter

We have the facts, why don't you listen to what we have to say?!' Een wanhopig roepende Leonardo DiCaprio, die als professor Randall Minke in de Netflix-kraker 'Don't look up' de wereld probeert te waarschuwen voor een naderende ramp, schalt door Impulse. Volgens publiciste Wytse Versteeg, die het fragment toonde tijdens haar lezing voor Studium Generale, herkennen veel wetenschappers die frustratie als jouw bevindingen niet lekker 'landen' bij je publiek. Als mensen je werk niet op waarde schatten, of erger: in twijfel trekken, belachelijk maken of zelfs afserveren. Versteeg was vorige maand te gast bij Studium Generale om het te hebben over een vraag die al een tijdje actueel is en waarop ze in 2018 promoveerde: wat definieert een expert? En wat is ervoor nodig om (h)erkend te worden als expert? Een bak aan kennis is niet genoeg, weet ze; er zijn nog veel meer krachten die bepalen of jouw werk serieus wordt genomen of juist niet. Vraag maar aan de wetenschappers die meemaakten hoe hun consciëntieu-

ze studies werden weggezet als 'ook maar een mening' of zelfs als niet serieus te nemen alternatieve feiten dan wel moedwillige manipulatie.

Wageningse wetenschappers zitten ook weleens in dat beklagdenbankje. Vrij recent nog de stikstofonderzoekers bijvoorbeeld, die er door actievoerende boeren van werden beschuldigd 'dankbaar gebruik te maken van hun kans om te scoren bij het ministerie'. Of de ecologen waarover de directeur van Nationaal Park De Hoge Veluwe – met dat wolfwerende hek eromheen, ja – luidkeels riep dat hun wolvenonderzoek 'gekleurd en bevooroordeeld' is en wel in die mate dat het maar beter kan worden overgedaan door buitenlandse wetenschappers. Klimaatwetenschappers hebben er natuurlijk al jarenlang ervaring mee om bestempeld te worden als drammers en fantasen, net als meer recent de experts op het gebied van virologie en zoönosen.

Desinformatie

Af en toe drijft dat tot wanhoop, dat ongefundeerde in twijfel trekken van je wetenschappelijke expertise en integriteit. Het gekmakende besef dat er mensen zijn die wél waarde hechten aan de 'urenlange eigen research' van een topmodel of *moonsisters*, maar niet aan gedegen wetenschappelijk onderzoek. De bizarre realiteit dat in sommige kringen complottheorieën

Meer lezen? Versteegs proefschrift is getiteld *How do you know? Everyday negotiations of expert authority* en is online te vinden.

en broodje-aapverhalen eerder worden aanvaard dan uitspreken bewezen wetenschappelijke kennis. Onderwijsminister Robert Dijkgraaf noemde het onlangs de grootste verrassing van de coronapandemie: 'Niet de ernst van de ziekte. Niet het succes van de vaccins. Maar dat desinformatie zich net zo snel over de aardbol kan verspreiden als virusdeeltjes.'

Gelukkig is er ook nog goed nieuws: ondanks alle tegenwind staat wetenschap nog steeds met stip op 1 als het gaat om instituties waarin de Nederlander vertrouwen heeft – nog boven de rechtspraak en de journalistiek. En sinds de coronapandemie is dat vertrouwen niet af- maar tóegenomen. Van een 7,07 in 2018 naar een 7,42 in 2021, aldus onderzoek van het Rathenau instituut.

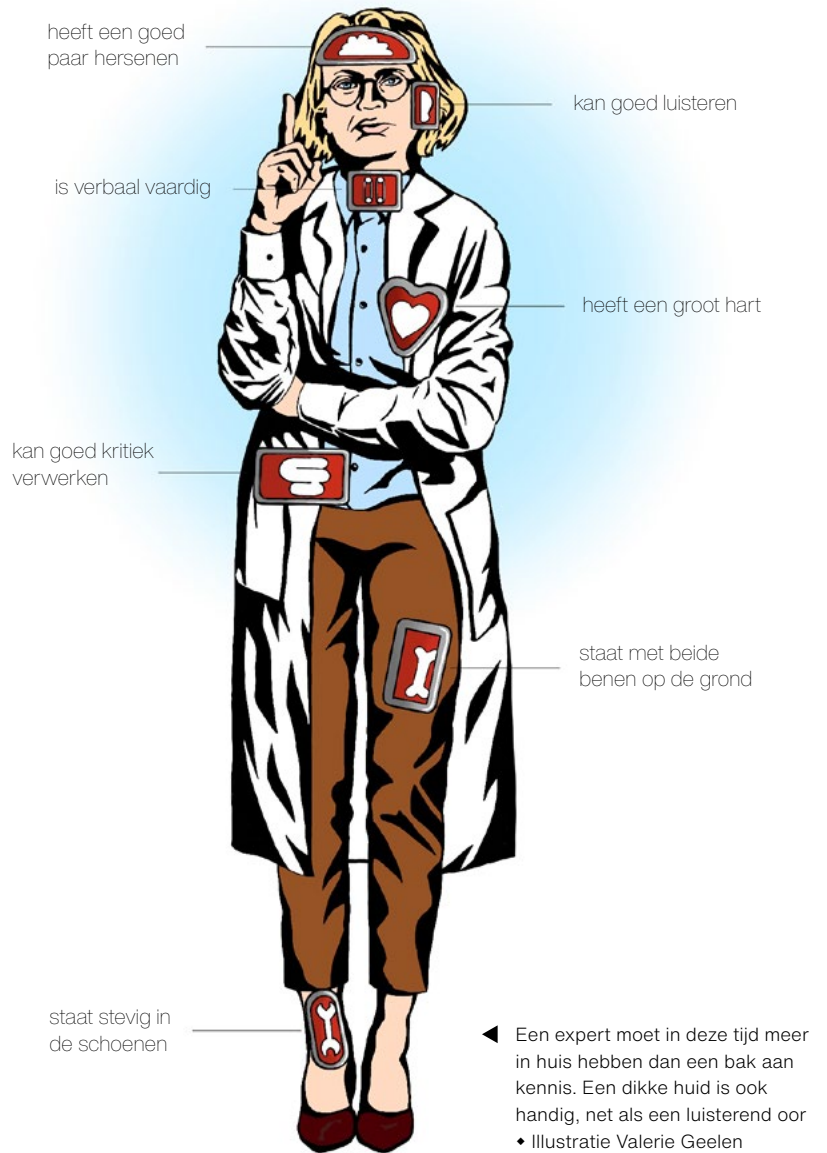
En als je goed luistert, hoor je die ijzersterke vertrouwenspositie zelfs terug in de taal van groepen die meestal als anti-wetenschap worden gezien, betoogde Versteeg. Hun vocabulaire vertoont namelijk opmerkelijk veel overeenkomsten met dat van de wetenschap. Virusontkenner en antivaxxer 'doen hun eigen research', 'checken hun bronnen', 'willen weleens de ruwe data zien' en 'nemen niets zomaar aan, maar denken kritisch na'.

Emotie

Versteeg verklaarde dat mede uit een soort waarden-schaamte, een begrip dat WUR-gasthoogleraar Wetenschapscommunicatie Hedwig te Molder begin vorig jaar te berde bracht. Versteeg: 'De moderne mens is zó beducht om te praten over waarden en emoties, dat we ons in plaats daarvan richten op een strijd om de feiten. Het inzetten van wetenschappelijke taal is vaak een manier om gehoord te worden of om te mogen

'Veel wetenskapskritiek gaat niet over wetenschap, maar over wereld- en zelfbeelden'

'Kennis is ook áltijd relationeel'

meepraten. Waarom zou je jezelf kwetsbaar maken door het over gevoel te hebben, als je weet dat de kans groot is dat dat wordt weggezet als niet-wetenschappelijk, irrationeel of irrelevant?'

Nog een constatering: de zogenaamde weerstand tegen de wetenschap is óók een manier voor mensen om zichzelf te definiëren; om te onderstrepen wie ze zijn ten opzichte van anderen. 'Buitenstaanders beschouwen een vaccinatieweigeraar misschien als een irrationeel iemand die zichzelf op verkeerde gronden een waardevol, bewezen effectief prikje ontzegt. Maar zo zal die persoon het zelf absoluut niet beleven: die definieert zichzelf waarschijnlijk eerder als een kritische geest die niet met de meute meeholt', nuanceert Versteeg. Veel van de wetenskapskritiek gaat dus helemaal niet over wetenschap, maar over wereld- en zelfbeelden. 'Vergis je niet: kennis is ook áltijd relationeel', aldus Versteeg. 'En wetenschap is doordrenkt van emoties en maatschappelijke waarden – dus logisch dat het veel discussie losmaakt.' ■

BINDEN MET DE NATUUR

Echte duurzaamheid komt voort uit een gevoel van verbondenheid met de omgeving. En dat gevoel is te trainen.

Tekst Roelof Kleis

Duurzaamheid gaat vaak om techniek. We bedenken slimme oplossingen om het milieu te ontzien, minder grondstoffen te gebruiken of minder CO₂ uit te stoten. Maar het gaat zelden over de innerlijke en gevoelsmatige kant van het begrip, zegt Louise van der Stok. 'Het gaat weinig over je persoonlijke verbinding met de wereld. Of over hoe je geïnspireerd kunt blijven in deze verwarrende tijden.' Het nieuwe vak Exploring Regenerative Cultures for Sustainability, dat zij samen met Lian Kasper heeft ontwikkeld, duikt in dat gat. Feitelijk bestaat het vak al vier jaar. Onder de vleugels van studentenstichting OtherWay vindt jaarlijks in juni een trainingskamp plaats op het terrein van het voormalige ziekenhuis Pieter Pauw. Een training van een week, waarin op het terrein van het plaatselijke krakerscollectief wordt gekampeerd. Een week die draait om het (zelf)onderzoek naar de essentie van het gevoel verbonden te zijn met de natuur. Door samenwerking met Education and Learning Sciences (ELS), maakt het vak dit jaar voor het eerst deel uit van het officiële curriculum van WUR.

Meters maken

Maar wat is nou die verbondenheid? Van der Stok, freelance docent en alumnus Bos- en Natuurbeheer, formuleert het voorzichtig. 'Het is een staat van bewustzijn. Verbondenheid is voor mij een gevoel. Het voelt prettig, het voelt levend. Het geeft vervulling, dat gevoel van onderdeel te zijn van de natuur.' Dat onderzoek naar

het gevoel gaat gepaard met concrete oefeningen.

'Een van de eerste dingen die we doen is de geschiedenis van de aarde langslopen, zegt Van der Stok. 'We lopen een traject van 4,6 kilometer van het kamp naar de Rijn. Elke stap van een meter staat voor een miljoen jaar uit de geschiedenis van de aarde. Tijdens het lopen vertellen we over die geschiedenis. Zo kweek je besef van de tijd. Het duurt bijvoorbeeld eeuweloo voor de eerste eencellige er is. En dan, in de laatste meters, komen wij mensen pas. Belachelijk! Dat zet alles zo in perspectief. Natuurlijk weten die cursisten die geschiedenis wel, maar door zo'n oefening ga je het ook echt voelen.'

Nog een voorbeeld. 'Op een avond laten we de cursisten een kasàà maken', vertelt Van der Stok. 'Dat is een Afrikaanse traditie waarbij je een lofdicht maakt op jezelf. Heel leuk, maar ook heel ongemakkelijk. Je moet jezelf overdreven omschrijven in lyrische termen. Je mag alles uit de kast halen. Het is zo grappig om te zien wat dat met mensen doet. Het breekt alles open.' En natuurlijk is er een diepere bodem. 'Een deel van ons gebrek aan duurzaamheid is ons gebrek aan eigenwaarde', licht Van der Stok toe. 'Het gevoel dat je er mag zijn. Dat je net als de natuur mooi bent. We prijzen vaak de schoonheid van de natuur, maar wij als wezen maken daar ook onderdeel van uit. Dat besef stimuleert om heel positief in de wereld te staan.'

In dit vak draait het om verbondenheid leren voelen met de natuur. Op de foto een van de activiteiten tijdens de cursus • Foto WUR

Zelfonderzoek is een belangrijk aspect van de trainingsweek. Introspectie aan de hand van de *truth mandala* bijvoorbeeld. Van der Stok: 'Dat is een ritueel waarbij je aan de hand van vier concrete voorwerpen je pijn uitsprekt. We zitten in een cirkel en een voor een pakt ieder een voorwerp en vertelt waar hij boos, verdrietig, bang of machteloos over is. Dat er soorten uitsterven, dat je niet weet of je wel kinderen kunt krijgen, omdat je niet weet hoe de toekomst eruit ziet. We proberen het wel bij die verbondenheid met de wereld te houden. Het is niet de bedoeling persoonlijke trauma's boven te halen.'

Pijn en passie

In het tweede deel van de oefening zit de loutering. 'Die pijn is goed', zegt Van der Stok. 'Waar boosheid is, is ook passie. Waar verdriet is, is ook liefde. We draaien het dus vervolgens om en laten ieder diezelfde voorwerpen nogmaals pakken, waarbij ze uitspreken waar ze gepassioneerd over zijn, veel van houden, enzovoort. Dat is een belangrijk moment in de week, want het geeft kracht. Het is voor veel mensen vaak de eerste keer dat ze zich ten diepste uitspreken over de situatie op aarde.'

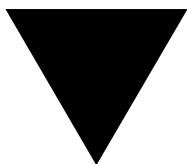
Een belangrijk aspect van de training is het komen

'Een deel van ons gebrek aan duurzaamheid is ons gebrek aan eigenwaarde'

tot diepere natuurervaringen. 'We doen daarom oefeningen die helpen verstillen', zegt Van der Stok.

'Spelletjes bijvoorbeeld die de grens opzoeken tussen mens en dier. Die je leren hoe je als een dier door het bos beweegt. Dat brengt je in een heel andere staat van zijn. Het bos voelt dan ineens heel anders.' Daarop volgt een dagje 'stuifzand'. Een hele dag alleen, 't liefst zonder eten en drinken, lopen op gevoel. Onderwijl kauwend op een door jezelf vooraf geformuleerde vraag. 'En 's avonds rond het vuur vertelt iedereen zijn verhaal van die dag en de inzichten die je hebt opgedaan.'

Nieuw dit jaar is de eindopdracht: een essay waarin wordt gereflecteerd op de opgedane ervaringen en wat die betekenen voor de transitie naar duurzaamheid. Want het blijft wel studie. ■

Sleutelfiguren: Lidwien Graafland

Ze zijn onmisbaar op de campus: schoonmakers, conciërges, cateraars, tuinmannen, receptionisten – de lijst is lang. *Resource* zoekt deze sleutelfiguren op. Dit keer Lidwien Graafland (39), senior medewerker servicedesk facilities, Actio.

Tekst Milou van der Horst • Foto Guy Ackermans

‘Ik heb de bachelor Bodem, Water, Atmosfeer gedaan bij WUR, maar tijdens mijn master ben ik erg gaan twijfelen over die carrière richting. Ik hou van werken met mensen en los graag snel problemen op – wat in die loopbaan lastig is. Ik heb er lang over gedaan te weten wat ik wilde. Waar begin je aan als je een nieuwe opleiding start? Maar ik ben blij dat ik de opleiding Facility Management heb gedaan en dat ik hier nu werk, bij de Servicedesk Facilities. Dat bevalt prima, al zes jaar. Bij ons komen facilitaire meldingen binnen over wensen, klachten, storingen of informatieverzoeken. Dat kan gaan van

een overvolle afvalbak tot iemand die vastzit in de lift. Die meldingen zetten we door naar verschillende “oplossgroepen”, zoals de conciërge of de technisch gebouwbeheerder. We zijn zelf de oplossgroep van meldingen over binnenlandse en buitenlandse reizen, de bibliotheek, WUR-kaarten, verzekeringen en het bestelsysteem. Als tussenpersoon vragen we om opheldering en monitoren we afhandeling. Doordat we met veel verschillende afdelingen contact hebben weten we wat er binnen de universiteit speelt, waardoor we vaak betrokken worden bij projecten. Dat initiëren we ook zelf, want het is vervelend als er van bovenaf besluiten worden genomen die in praktijk niet werken. Daarnaast verbeter ik ons meldingssysteem en de facilitaire processen rondom een melding, waardoor ik ook mijn analytische

vaardigheden kan inzetten.

Dat elke dag anders is, vind ik leuk aan mijn werk. Minder leuk zijn boze telefoontjes. De meeste mensen zijn beschaafd en aardig, maar soms zoeken ze een uitlaatklep. Ik laat ze even uitrazen en daarna is het vaak goed. Soms niet en dan ga ik met ze in gesprek. We bespreken deze situaties ook altijd binnen ons team. We zijn hecht, wat handig is voor dit werk, omdat we niet alles zelf weten en dan moet je durven vragen. Tijdens corona was contact houden lastiger, maar het lukte onder meer via twee chatgroepen: één voor serieuze vragen en één kletschat. Door corona hebben we het erg druk gehad, ook met ander soort vragen. Maar we bleven werken zoals altijd: oplossgericht, goed luisteren, doorvragen, prioriteiten stellen en niet stressen. Samen zetten we de schouders eronder.’

‘Elke dag is anders, dat is leuk aan mijn werk. Minder leuk zijn boze telefoontjes’

Campus ♦ bewoners

Innogusto

Smaak. Daar draait het om bij Innogusto. En dan vooral de smaakbeleving door structuur, kleur en geur van voeding, zegt Matteo Piano. Hij richtte 3,5 jaar geleden Innogusto op, samen met zijn vrouw Carola Piano-Willemse. Ze ontwikkelen plantaardige foodconcepten. 'We vervangen dierlijke eiwitten door plantaardige eiwitten in gerechten, zonder dat de consument de dierlijke eiwitten mist.' Het eerste concept van Innogusto, RESTOPIA®, is inmiddels op de markt. Het is een serie plantaardige Italiaanse pastasauzen en -ragouts. 'Daarin vervangen we vlees, kip en vis door plantaardige ingrediënten die in de beleving van de consument even lekker smaken.' Innogusto werkt ook aan plantaardige vervangers van vlees- en tonijnsalades. Het bedrijf ontwikkelt complete maaltijdcomponenten voor voedingsbedrijven, supermarkten en foodservice. Daarbij concentreert Innogusto zich op de vraag: welke beleving willen we de consument bieden bij het plantaardige alternatief? Aan de hand daarvan kiest Innogusto de

'Vaak begint het met rauw proeven om de potentie van een ingrediënt te leren kennen'

ingrediënten en grondstoffen. Daarna is het koken en proeven.

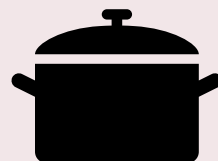
'Vaak begint het met rauw proeven om de potentie van een ingrediënt te leren kennen.'

Samen met andere

bedrijven werken ze het productieproces uit. Innogusto zit nu bijna een jaar op de Wageningse campus en zoekt de samenwerking met andere start-ups die mogelijk nieuwe proteïnen kunnen leveren, zoals Fumi Ingredients, BBS, Symrise en Time-Travelling Milkman. 'Hier hangt de geest van ondernemerschap', zegt Piano. 'Je komt andere start-ups tegen en denkt: we hebben elkaar wellicht nodig.' AS

Op de campus bevinden zich zo'n 100 bedrijven. In *Resource* stellen we ze aan je voor. Dit keer: Innogusto.

In de WUR-gemeenschap kom je alle smaken van de wereld tegen. Priyadharshini Sekar (23), masterstudent Environmental Sciences, deelt haar recept voor bruine-bonencurry uit het zuiden van India.

Smaken van WUR

Rajmacurry met gheerijst

Dit rijst- en bonengerecht is een favoriet en troostrijk gerecht voor de inwoners van mijn thuisland India.

Gheerijst:

- 1 Wel de basmatirijst gedurende 15 min. en giet het af;
- 2 Verwarm een pan, voeg de ghee, komijnzaadjes, kruidnagel en laurier toe;
- 3 Voeg de gewelde basmatirijst toe en meng langzaam;
- 4 Voeg 3 kopjes water toe en wat zout;
- 5 Kook gedurende 20 tot 25 min. op laag vuur met deksel op pan.

Curry:

- 1 Verhit 3 eetlepels olie in een pan;
- 2 Voeg komijnzaadjes, kruidnagel en laurier toe;
- 3 Voeg gepureerde ui toe en fruit goudbruin;
- 4 Voeg gember- en knoflookpasta toe en fruit tot de rauwe geur verdwijnt;
- 5 Voeg gehakte tomaat toe en kook gedurende enige tijd;
- 6 Voeg kurkuma, chilipoeder, garam masala, koriander en 2 kopjes water toe en kook 5 min.;
- 7 Voeg bruine bonen toe;
- 8 Meng het geheel en voeg zout toe naar smaak;
- 9 Laat gedurende 15 min. zachtjes koken, voeg water toe indien nodig;
- 10 Voeg citroensap en verse room toe en roer goed door elkaar;
- 11 Garneer met koriander.

Ingrediënten (voor 5 personen) :

Curry

- 3 tomaten, fijngehakt
- 3 uien, gepureerd
- 1 blik bruin bonen (350g)
- 1 eetlepel gember- en knoflookpasta
- 1/2 eetlepel kurkuma
- 1 eetlepel chilipoeder
- 1/2 eetlepel garam masala
- 1/2 eetlepel koriander
- 1 eetlepel citroensap
- verse korianderblaadjes (voor de garnering)
- 1 kopje verse room
- 1/2 eetlepel komijn
- 2 kruidnagels
- 2 laurierblaadjes

Gheerijst

- 2 kopjes basmatirijst
- 1 eetlepel komijnzaadjes
- 2 eetlepels ghee (geklaarde boter)
- 2 kruidnagels
- 2 laurierblaadjes

Priyadharshini Sekar
masterstudent Environmental
Sciences uit India

Win een Lunchbon!

Deel jouw recept met *Resource* en win een **Aurora-eetbon van 10 euro**.
resource@wur.nl

Irregular Opening Hours – April/May 2022

Forum

		Building	Library	Student Service Centre	ServicePoint IT	Restaurant	Grand Café	Wageningen in'to Languages
Good Friday	15 April	8 am – 11 pm	8 am – 10 pm	closed	8 am – 5:30 pm	closed	closed	closed
Saturday	16 April	10 am – 6 pm	10 am – 6 pm	closed	closed	closed	closed	closed
Easter Sunday	17 April	closed	closed	closed	closed	closed	closed	closed
Easter Monday	18 April	10 am – 6 pm	10 am – 6 pm	closed	closed	closed	closed	closed
Saturday/Sunday	23/24 April	9 am – 7 pm	9 am – 7 pm	closed	closed	closed	closed	closed
Monday/Tuesday	25/26 April	8 am – 11 pm	8 am – 11 pm	10 am – 5 pm	8 am – 5:30 pm	9 am – 3 pm	8 am – 5 pm	10 am – 2 pm
King's Day	27 April	9 am – 7 pm	9 am – 7 pm	closed	8 am – 5:30 pm	closed	closed	closed
Thursday	28 April	8 am – 11 pm	8 am – 11 pm	10 am – 5 pm	8 am – 5:30 pm	closed	8 am – 5 pm	10 am – 2 pm
Friday	29 April	8 am – 11 pm	8 am – 10 pm	10 am – 2:30 pm	8 am – 5:30 pm	closed	8 am – 5 pm	10 am – 2 pm
Saturday/Sunday	30 April/1 May	9 am – 7 pm	9 am – 7 pm	closed	closed	closed	closed	closed
Monday - Wednesday	2 - 4 May	8 am – 11 pm	8 am – 11 pm	10 am – 5 pm	8 am – 5:30 pm	9 am – 3 pm	8 am – 5 pm	10 am – 2 pm
Liberation Day	5 May	9 am – 7 pm	9 am – 7 pm	closed	8 am – 5:30 pm	closed	closed	closed
Friday	6 May	8 am – 11 pm	8 am – 10 pm	closed	8 am – 5:30 pm	closed	8 am – 5 pm	10 am – 2 pm
Saturday/Sunday	7/8 May	10 am – 6 pm	10 am – 6 pm	closed	closed	closed	closed	closed

After working hours, entrance is only possible with a WUR card.

Orion

		Building	Bike basement	The Spot	Restaurant
Good Friday	15 April	closed	closed	closed	closed
Saturday	16 April	closed	closed	closed	closed
Easter Sunday	17 April	closed	closed	closed	closed
Easter Monday	18 April	closed	closed	closed	closed
Monday/Tuesday	25/26 April	8 am – 7 pm	8 am – 9 pm	8 am – 8 pm (at least)	11.30 am – 2 pm
King's Day	27 April	closed	closed	closed	closed
Thursday	28 April	8 am – 7 pm	8 am – 9 pm	8 am – 8 pm (at least)	11.30 am – 2 pm
Friday	29 April	8 am – 6 pm	8 am – 9 pm	8 am – 8 pm (at least)	11.30 am – 2 pm
Monday - Wednesday	2 - 4 May	8 am – 7 pm	8 am – 9 pm	8 am – 8 pm (at least)	11.30 am – 2 pm
Liberation Day	5 May	closed	closed	closed	closed
Friday	6 May	8 am – 6 pm	8 am – 9 pm	8 am – 8 pm (at least)	11.30 am – 2 pm

Orion is closed on Saturday and Sunday.

Aurora

		Building	Bike basement	Your Barista	Blend	Plant	World Flavours
Good Friday	15 April	closed	closed	closed	closed	closed	closed
Saturday	16 April	closed	closed	closed	closed	closed	closed
Easter Sunday	17 April	closed	closed	closed	closed	closed	closed
Easter Monday	18 April	closed	closed	closed	closed	closed	closed
Monday	25 April	8 am – 7 pm	8 am – 7 pm	8 am – 5 pm	11 am – 2 pm	closed	12 pm – 2 pm
Tuesday	26 April	8 am – 7 pm	8 am – 7 pm	8 am – 5 pm	11 am – 2 pm	12 pm – 2 pm	12 pm – 2 pm
King's Day	27 April	closed	closed	closed	closed	closed	closed
Thursday	28 April	8 am – 7 pm	8 am – 7 pm	8 am – 5 pm	11 am – 2 pm	12 pm – 2 pm	12 pm – 2 pm
Friday	29 April	8 am – 6 pm	8 am – 6 pm	8 am – 5 pm	11 am – 2 pm	closed	closed
Monday	2 May	8 am – 7 pm	8 am – 7 pm	8 am – 5 pm	11 am – 2 pm	closed	12 pm – 2 pm
Tuesday/Wednesday	3/4 May	8 am – 7 pm	8 am – 7 pm	8 am – 5 pm	11 am – 2 pm	12 pm – 2 pm	12 pm – 2 pm
Liberation Day	5 May	closed	closed	closed	closed	closed	closed
Friday	6 May	8 am – 6 pm	8 am – 6 pm	8 am – 5 pm	11 am – 2 pm	closed	closed

Aurora is closed on Saturday and Sunday.

Leeuwenborch

		Building	Library	Coffee Bar / Restaurant
Good Friday	15 April	7 am – 6 pm	closed	8 am – 5 pm
Saturday	16 April	10 am – 5 pm	closed	closed
Easter Sunday	17 April	closed	closed	closed
Easter Monday	18 April	closed	closed	closed
Saturday	23 April	10 am – 5 pm	closed	closed
Monday/Tuesday	25/26 April	7 am – 10 pm	8.30 am – 6 pm	8 am – 5 pm
King's Day	27 April	closed	closed	closed
Thursday/Friday	28/29 April	7 am – 10 pm	8.30 am – 6 pm	8 am – 5 pm
Saturday	30 April	10 am – 5 pm	closed	closed
Monday - Wednesday	2 - 4 May	7 am – 10 pm	8.30 am – 6 pm	8 am – 5 pm
Liberation Day	5 May	8 am – 5 pm	closed	closed
Friday	6 May	7 am – 10 pm	8.30 am – 6 pm	8 am – 5 pm
Saturday	7 May	10 am – 5 pm	closed	closed

Leeuwenborch is closed on Sunday. 30 Minutes before closing time you will be requested to leave the building. After 6 pm entrance is only possible after registration at the reception desk.

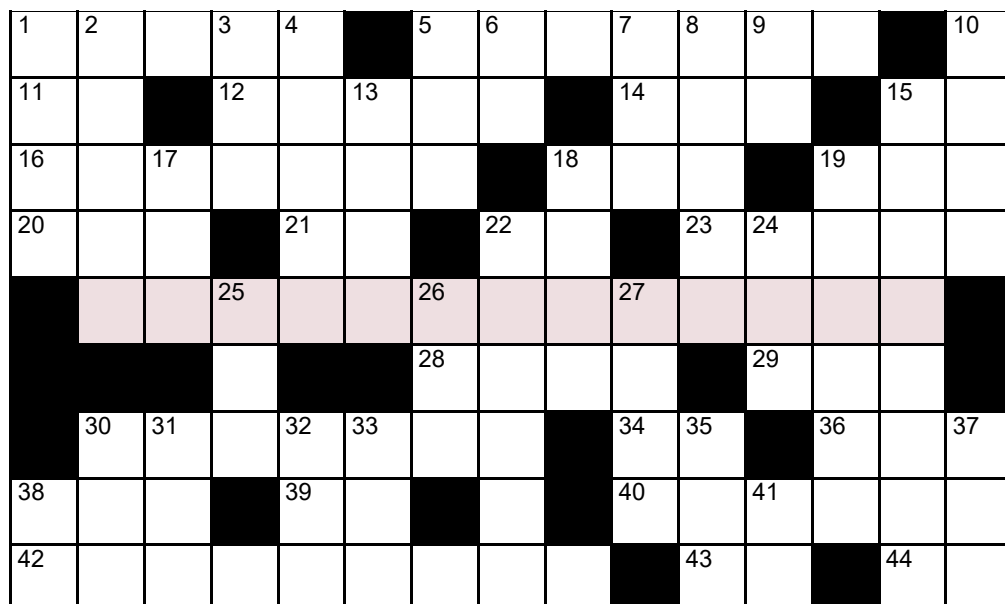
WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

HOKJESDENKEN

Vul de puzzel in en ontdek welk(e) woord(en) er in de gekleurde vakjes staat(n). Stuur dit als oplossing naar resource@wur.nl vóór 25 april en win een boek.

Horizontaal

- 1+5. Expositie met de mooiste stukken van de afdeling Speciale Collecties
 11. Wat kleiner dan NY
 12. Heeft een schoonmaakbeurt nodig
 14. Na __?
 15. Dacht ik 't niet!
 16. Oude taal van twee vogels
 18. Niet naast de deur
 19. Begin van de klim
 20. Negen troef
 21. Kim Jong-__
 22. __ dan niet
 23. Punten
 28. Bouwmateriaal
 29. Snauw
 30. Hoog gelegen studentenhuus
 34. Winterse schuiver
 36. Tandenzamelaarster
 38. Hoogtepunt
 39. Werd in 1992 in Maastricht geboren
 40. Stoppen er steeds meer van
 42. Bestrijdingsmiddel waar WUR-wetenschappers zich over buigen
 43. Niet de kortste weg
 44. __ Nicolaas

Verticaal

1. Club met eigen ruitje
 2. Vrouwenverblijf
 3. Korte bloedverwanten
 4. De laatste werd in 1958 uit de Rijn gevist
 5. Sluis
 6. Tekst na de tekst
 7. Lezen van de auto__
 8. Weg naar huis
 9. Nederlandse krant
 10. Onnozele schilder
 13. Voorganger van Fallon bij *The Tonight Show*
 15. Verzamelaars
 17. __ B
 18. Gaat bij gelegenheid uit
 19. Worden bonen van mindere kwaliteit voor gebruikt
 22. __ Jacobs, beroemde afgestudeerde
 24. Ouderwetse correctie
 25. Topfiguur
 26. Opsteker
 27. Eindeloze serie
 30. Ordehandhaver met wurgneigingen
 31. Wijnmd.
 32. In dezelfde richting
 33. __ kenne geen Nederlands
 35. Tussen pi en sigma
 37. Balt
 38. In dit geval 38
 41. Betaalden de burens vroeger mee

De oplossing van de puzzel uit *Resource* #14 is 'studieschuld 0' en de winnaar is Ralf Philippona (en zijn huisgenoten van Huize Walgeluk). Gefeliciteerd! We nemen contact met je op.
 Scan de QR-code voor de uitwerking van de oplossing.

De winnaar mag kiezen uit de boeken: *De Plantenjager uit Leningrad* van Louise O. Fresco óf *Wild jaar. 365 nachten buiten* door WUR-docent Bos- en Natuurbeheer Koen Arts.

IN MEMORIAM

GERARD FLEER

Ons bereikte het droevige bericht dat op 27 februari jongstleden na een kort ziekbed Gerard Fleer op een leeftijd van 79 jaar is overleden. Na een studie in Utrecht en een promotie aan de Landbouwhogeschool, heeft Gerard gewerkt als persoonlijk hoogleraar bij de vakgroep Fysische en Colloïdchemie, later de leerstoelgroep Fysische Chemie en Soft Matter. Tijdens zijn succesvolle carrière heeft hij impact gehad op vakgebieden zoals colloïdchemie en polymeerfysica, waarvoor hij in 2009 de Overbeek-medaille

ontving. De polymeertheorie die hij uitwerkte met Jan Scheutjens is zonder twijfel zijn meesterwerk en deze mag als een van de wetenschappelijk hoogtepunten van Wageningen Universiteit gezien worden. Na zijn emeritaat leefde hij een teruggetrokken leven. Hij blijft in onze herinnering als eminent wetenschapper, maar vooral ook als eerlijk, betrokken en integer mens.

Namens medewerkers en oud-collega's van Fysische Chemie en Soft Matter

Colofon

Resource is het onafhankelijke medium voor studenten en medewerkers van Wageningen University & Research. *Resource* brengt nieuws, achtergronden en duiding. Op resource-online.nl verschijnen dagelijks nieuwe berichten. Het magazine verschijnt tweewekelijks op donderdag.

Contact Vragen en opmerkingen voor de redactie: resource@wur.nl | www.resource-online.nl

Redactie Willem Andrée (hoofdredacteur), Helene Seevinck (eindredacteur), Roelof Kleis (redacteur), Tessa Louwerens (redacteur), Albert Sikkema (redacteur), Luuk Zegers (redacteur), Nicole van 't Wout Hofland (freelance redacteur), Marieke Enter (freelance redacteur), Stijn Schreven (freelance redacteur) Coretta Jongeling (online coördinator), Thea Kuijpers (secretariaat).

Vertalingen Clare McGregor, Meira van der Spa, Clare Wilkinson

Vormgeving Alfred Heikamp, Larissa Mulder

Basisontwerp Marinka Reuten

Druk Tuijtel, Hardinxveld-Giessendam

Abonnement Een abonnement op het magazine kost €59 (buitenland €135) per academisch jaar. Opzeggen voor 1 augustus.

ISSN 1389-7756

Uitgever Corporate Communications & Marketing, Wageningen University & Research

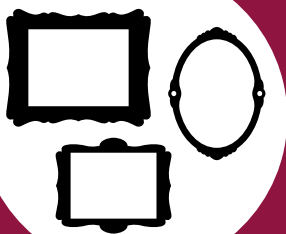

Onpersoonlijke werkplek

'We gaan steeds meer flexwerken en daarmee worden de werkplekken minder persoonlijk en in mijn ogen minder gezellig. Heeft iemand tips hoe je van de bureaus en de kantoorruimten toch gezellige werkplekken kunt maken?'

Arjan Cuppen,
medewerker WUR

Zicht op groen

'Wij werken waar mogelijk hybride en ik merk dat daarbij de persoonlijke sfeer verloren gaat. Zelf hecht ik niet veel waarde aan persoonlijke items, maar wel aan de omgevingssfeer. Bij WCDI creëren we die met planten: open ruimtes en kantoren hebben dan zicht op groen. Die verzorgen collega's om beurten. Verder hangen er foto's van landschappen en mensen uit andere culturen in de kantoorruimten. Persoonlijke bezittingen zoals een fotolijstje, kunstplantje, pennenbak en mok zet ik 's ochtends neer. Dat brengt extra sfeer. Probeer verder gezellige hoekjes te maken met een tafeltje, tijdschriften en fauteuils voor pauzemomenten. Veel succes!'

Daniëlle Arends, portfolio support group
Wageningen Centre for Development Innovation

Decoratie van thuis

'Het probleem met flexplekken is dat elk bureau standaard leeg en ongezellig is. Bespreek samen met je collega's de optie op ieder bureau standaard wat decoratie te plaatsen, bijvoorbeeld kleine planten, beeldjes of een prikbord met foto's. Vraag iedereen om iets van thuis mee te nemen (bonuspunten voor internationale artikelen). Zo heeft ieder bureau zijn eigen *vibe* én creëer je meteen gespreksonderwerpen. Je hoeft dan 's ochtends nooit meer aan een kaal bureau aan te schuiven.'

W. N., medewerker WUR

Gesprek leidinggevende

'De kwestie huisvesting (en het implementeren van flexibele werkplekken) is een onderwerp waar wij als OR AFSG (ondernemingsraad van de Agrotechnology & Food Sciences Group, red.) druk mee bezig zijn. Er zijn nog heel wat zaken waar over gediscussieerd wordt en de inrichting hoort daar natuurlijk ook bij. Mijn advies is: ga in gesprek met je leidinggevende. Kan er een kleurtje op de muren of kunst aan de wand? Wil je planten in de ruimte? En neem contact op met de OR van jouw afdeling: wat vind jij belangrijk voor een prettige en gezellige werkomgeving? Dan kunnen wij jouw input meenemen in overleg met het management over de huisvestingskwestie.'

Marloes Pals, clustercoördinator Food Sciences & vicevoorzitter OR AFSG

Foto's

'Je kunt je werkplek persoonlijker maken met foto's. Zelf zet ik een foto van mijn vakantie of gezin op het bureaublad van mijn computer. Als je regelmatig online vergadert, kun je die ook als achtergrondbeeld van Teams gebruiken. Dat is een mooie ijsbreker en leidt regelmatig tot *small talk*. Je kunt ook afbeeldingen in kantoren ophangen die een raakvlak hebben met jullie vakgebied. Of bedrukte folie op glazen wanden, zoals je soms in Radix ziet. Ook buiten het kantoor is er ruimte voor een persoonlijke twist, zoals verjaardagskalenders, prijzen en souvenirs van teamuitjes in de koffieruimte. Bij de Plant Sciences Group denken we ook aan een bibliotheekruimte met boeken en proefschriften.'

Annemarie de Vries, projectcoördinator
Bedrijfsvoering & Huisvesting PSG

NEXT WURRY

Onfatsoenlijk
'Bij vakevaluaties kunnen studenten anoniem beoordelingen schrijven over het vak dat ze gevolgd hebben. Meestal gaat dat goed, maar soms zijn reacties kwetsend, op de persoon gespeeld of grof. Laatst zei een student: 'Het is pure bullshit dat we dit moesten leren'. Hoe zorgen we ervoor dat studenten met fatsoen en respect met hun docenten communiceren?'

Jan Kammenga, persoonlijk
hoogleraar Nematologie

Heb jij advies of tips voor deze Wurrier? Of heb je zelf goede raad nodig? Mail je tips of vraag (maximaal 100 woorden) vóór 22 april naar resource@wur.nl tav noWURries.